

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1025

9. PROSINCA 2022. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Gala koncert HGU-a *Festival bunjevački pisama*

Tambura – ljubav za cijeli život

SADRŽAJ

6

Hrvatsko nacionalno vijeće –
20 godina od osnutka (I.)
**Osnutak Vijeća –
posljedica ustrajnog
zaganja**

10

Dva desetljeća od stupanja na
snagu Ustavnog zakona o pravima
nacionalnih manjina u Hrvatskoj
**Za afirmaciju zakona
ključna je politička
volja**

12

Mons. Josip Ivešić, generalni vikar
Srijemske biskupije
**Prenijeti pozitivna
iskustva mladima**

20

Godišnji koncert u Hrvatskom
domu u Somboru
Nazorov 86. rođendan

22

Godišnji koncert HKDP-a *Jelačić*
**Petrovaradinci
i njihovi gosti**

44

Tri obrane penala vratara
Livakovića
Hrvatska u četvrtfinalu

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Brani-
mir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov,
Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav
Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Dva desetljeća

Početkom prosinca u Hrvatskoj je obilježeno 20 godina od donošenja Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina u Hrvatskoj. Između ostalog Ustavni zakon povećao je broj predstavnika nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru, koje su posljednjih godina i dio parlamentarne većine. Pripadnici manjina dobili su i pravo birati svoje predstavnike u tijela lokalne i regionalne samouprave. Pravo je to direktnog izbora koje manjine u Srbiji, bez obzira na njihov broj još uvijek nemaju.

S druge strane granice, u Srbiji ove godine navršilo se 20 godina od donošenja Zakona o slobodama i pravu nacionalnih manjina. Zakon je donijet u veljači, ali je ponovno aktualiziran prije nekoliko dana u Srpskoj akademiji nauka i umetnosti. Akademik **Tibor Várady** podsjetio je da usvajanje tog zakona nije bila laka zadaća, jer je, kako je kazao, bilo potrebno odvojiti se od parola koje su mnogi slijedili u prethodnom desetljeću. Usprkos tome što je dvije godine prije svrgnut **Miloševićev** režim.

Nije bilo lako, jer su u novoj političkoj slagalici utjecaj i dalje imali centri moći zaostali iz 90-ih.

Nije bilo lako, ali je značilo mnogo. A to mnogo su prava koja su nacionalne manjine dobile ovim zakonom. Za većinu vojvođanskih manjina, istina, to i nije donijelo velike promjene, jer su i prije tog zakona, a kao naslijeđe nekadašnje države, imali pravo na obrazovanje na svom jeziku, imali su školske centre, novine, radijski i televizijski program, nazive mjesta i ulica na svom jeziku. Nove manjine, priznate ovim zakonom ta su prava tek trebala »osvajati«. Pa i institucionalno se organizirati.

A institucionalno organiziranje Hrvata u Srbiji počelo je 15. prosinca 2002. godine kada je izabran prvi saziv Hrvatskog nacionalnog vijeća. Izostala je dalja pravna regulativa, pa je prvi saziv HNV-a potrajao čak osam godina.

Hrvatska riječ tada je već formalno bila osnovana, ali je prvi broj tiskan mjesec i pol dana od konstitutivne sjednice HNV-a, pa će i početak naredne godine biti u znaku broja 20.

Z. V.

Novi vijećnik Vinko Stantić

Na 29. sjednici Skupštine grada Subotice, održanoj 1. prosinca, mjesto vijećnika umjesto **Tomislava Žigmanova**, kojem je na prethodnoj sjednici konstatirana ostavka, zauzeo je član Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodni **Vinko Stantić**, predsjednik Mjesnog odbora DSHV-a u Maloj Bosni. On je, stupivši na tu dužnost, položio i vijećničku prisegu.

Na čelu Kluba vijećnika u Skupštini grada Subotice DSHV – LSV – Ujedinjeni za demokratsku Suboticu od 1. prosinca se nalazi **Josipa Vojnić Tunić**, diplomirana pravica i članica DSHV-a, a pokraj Stantića čini ga i **Robert Damjanović Čokić**.

Suradnja dvaju organizacija Mladeži

U prostorijama Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini održan je 3. prosinca susret Mladeži HDZ-a Osječko-baranjske županije iz Općine Draž i Mladeži DSHV-a. Bio je to još jedan u nizu susreta na tragu dobre suradnje dvaju organizacija Mladeži. Kako je Općina Draž bogata poljoprivredom te se ljudi s tog područja mahom bave ovom djelatnošću, razgovor je bio i u smjeru suradnje na tom polju, jer je također i u Vojvodini poljoprivreda jedna od najzastupljenijih djelatnosti. Također, dogovoreni su programi sudjelovanja KUD-ova iz Vojvodine na kulturnim manifestacijama koje organizira Općina Draž.

Domaćini u ime Mladeži DSHV-a bili su tajnica Mladeži **Antonija Rudić**, predsjednik Mladeži DSHV-a Podružnice Subotica **Ninoslav Radak** i predsjednik Mladeži DSHV-a **Marin Piuković**.

»Naša suradnja traje i nastojimo je što bolje njegovati te me iz tog razloga veseli što smo mogli s kolegama iz Draža razmijeniti iskustva i dogovoriti daljnje programe suradnje. Vidjeli smo da ima-

mo dosta zajedničkih tema kao i područja interesiranja na kojima možemo graditi daljnju suradnju«, rekao je Piuković prilikom susreta.

U ime Mladeži HDZ-a Osječko-baranjske županije susretu su nazočili **Stipo Filakov** – član Predsjedništva **Matej Srimac** i **Filip Golubov** – direktor turističke organizacije Općine Draž.

Donacija za socijalni program Božićna akcija *Cro-Fonda*

Fondacija *Cro-Fond*, koja je osnovana s ciljem realiziranja programa podrške i razvoja hrvatske zajednice u Srbiji u svoje aktivnosti je uvrstila i programe socijalne skrbi za potrebite i socijalno ugrožene pripadnike.

U susret Božiću *Cro-Fond* pokreće akciju prikupljanja financijskih sredstava s ciljem da najradosniji kršćanski blagdan učini toplijim i obiteljima u potrebi.

»Sigurni smo da ćemo i ovog puta pokazati da imamo osjećaj solidarnosti kao što smo to pokazali i ove godine prilikom prikupljanja donacija za Uskrs. Pozivamo sve pravne i fizičke osobe koje su u mogućnosti i koje to žele da svoju donaciju upute na račun broj: 325-9500700045918-84 kod OTP banke, uz naznaku 'Donacija za socijalni program' do 20. prosinca 2022. godine«, navode u *Cro-Fond*.

Vukovarsko-srijemski župan Damir Dekanić posjetio HNV

Hrvatsko nacionalno vijeće u Subotici posjetio je 30. studenoga vukovarsko-srijemski župan **Damir Dekanić**. Gosta iz Hrvatske primili su dužnosnici HNV-a na čelu s predsjednikom Vijeća **Jasnom Vojnić**.

Dekanić je istaknuo kako će ta županija nastaviti podupirati projekte hrvatske zajednice čiji je cilj njihov opstanak i očuvanje kulturnog i vjerskog identiteta.

»Dolazili smo često, susretali se, razgovarali i djelovali skupa po pitanju raznih projekata s Hrvatima u Srbiji. A naši ciljevi su pomoći opstanak hrvatskoga naroda, njihovih običaja, vjere, kulture na ovom prostoru. Budući da radimo aktivno sa srpskom zajednicom u Vukovarsko-srijemskoj županiji, povlačimo paralele i pomažemo da Hrvati u Srbiji na isti način i sa sličnim projektima realiziraju svoje potrebe. Suradnja je intenzivirana u posljednje vrijeme na svim planovima i siguran sam da ćemo u budućem razdoblju postići značajno bolje rezultate nego što je to bilo do sada«, kazao je Dekanić.

Župan je također izrazio zadovoljstvo što je predstavnik Hrvata **Tomislav Žigmanov** postavljen za ministra u srbijanskoj vladi dodavši kako je siguran da će to pridonijeti boljem ostvarivanju prava pripadnika te zajednice. Dodao

je i kako će ta županija sa svojim iskustvima pomoći građanima Srbije glede apliciranja na predpristupne fondove Europske unije.

Jasna Vojnić podsjetila je kako Vukovarsko-srijemska županija već duži niz godina pomaže hrvatsku zajednicu u Srbiji. Ta se potpora odnosi na više područja – obrazovanje, kulturu, gospodarstvo, a tu je i desetak prekograničnih projekata koji se trenutno privode kraju.

»Na današnjem susretu razgovarali smo i o događajima u hrvatskoj zajednici koji su se zbili od našeg prethodnog susreta, kao što su izbori za HNV, izgradnja Hrvatske kuće u Subotici, a bilo je riječi i o budućim koracima po pitanju obrazovanja, susreta pet županija, koji smo već ranije dogovarali te ranije započetih projekata«, rekla je Vojnić.

Nakon sastanka u HNV-u, župan Dekanić nazočio je gala koncertu u subotičkoj Sinagogi povodom 50 godina s tamburom profesorice i dirigentice **Mire Temunović**.

Zakonske norme za očuvanje manjinskih prava

Položaj svake nacionalne manjine se može poboljšati, izjavio je ovog tjedna ministar za ljudska i manjinska prava **Tomislav Žigmanov** u Srpskoj akademiji nauka i umjetnosti tijekom okruglog stola »Dve decenije od donošenja Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina«, uz ocjenu da je taj akt pridonio unaprjeđenju manjinskih prava.

»Taj zakon je bio formalni čin priznanja nacionalnih manjina u Srbiji, kako bi mogle ostvariti svoja prava. Radi se o aktu koji je osnova razgovora o položaju nacionalnih manjina«, rekao je Žigmanov.

Akademik i bivši savezni ministar pravde **Tibor Várady** je izjavio da su stanovnici Srbije i svake druge zemlje jednaki i da ta ljudska jednakost obuhvaća i pravo na očuvanje svog identiteta, što nije lako osigurati zakonskim normama.

»Usvajanje tog zakona nije bilo lak zadatak, pošto je bilo potrebno odvojiti se od parola koje su mnogi slijedili u prethodnom desetljeću«, naveo je Várady.

On je Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina okarakterizirao kao »ozbiljan korak k normalnosti«.

»Zakon je u međuvremenu doživio promjene, ali su njime postavljeni osnovni principi jednakosti i prava na različitost«, izjavio je Várady.

Prvi predsjednik Nacionalnog savjeta Mađara **László Józsa** je rekao da je raspadom Jugoslavije došlo i do raspada dogme o bratstvu i jedinstvu.

»Ta dogma se brzo raspršila i manjinske zajednice su izgubile ono što su imale u prethodnoj državi. Od disolucije SFRJ nije bilo značajnijeg događaja na planu odnosa većine i manjine od usvajanja Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina«, izjavio je Józsa.

On je konstatirao da je usvajanje tog propisa označilo veoma dobru perspektivu u odnosu na ono što smo prethodnih desetljeća doživljavali.

Hrvatsko nacionalno vijeće – 20 godina od osnutka (I.)

Osnutak Vijeća – posljedica ustrajnog zalaganja

Usvajanjem Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina u Saveznoj Republici Jugoslaviji u veljači 2002. godine hrvatska nacionalna manjina ostvarila je mogućnost za izbor vlastitoga manjinskog samoupravnog tijela – nacionalnoga vijeća

Hrvati u Srbiji su u većini višestoljetno domicilno stanovništvo na ovome teritoriju i predstavljaju relativno heterogenu nacionalnu zajednicu, čiji pripadnici u najvećem broju žive u Vojvodini, gdje među njima postoje razvijenija organizirana i djelatna nastojanja da se vlastiti nacionalni identitet održi i razvije. Vlastita im je, pak, domicilnost u Vojvodini posljedica složenih migracijskih procesa u južnim krajevima Srednje Europe i zapadnoga dijela Balkana tijekom relativno duge povijesti. Živeći u različitim državno-pravnim sustavima, tijekom povijesti imali su zasebne, među sobom čak i različite, nacionalno-integracijske procese, kao i uopće procese društvenoga razvoja što je sve ostavljalo posljedice i na njihov društveni život u sadašnjosti.

Stara zajednica mladih institucija

Ukoliko je riječ od novijoj povijesti, valja reći kako je hrvatska zajednica u proces urušavanja socijalističkoga društvenog sustava u Srbiji ušla, izuzme li se Katolička Crkva i njezino djelovanje kako na vjerskome tako djelomice i na kulturnom planu, bez ikakve naslijeđene manjinske infrastrukture i vlastitoga nacionalnog institucionalnog okvira. Kao što je opće poznato, u vrijeme socijalizma, naime, Hrvati u Jugoslaviji su, ma gdje da su bili nastanjeni, imali status »konstitutivnoga naroda«, što je sa sobom donosilo Hrvatima u SFRJ izvan SR Hrvatske, izuzme li se vrijeme neposredno nakon Drugoga svjetskog rata, i nepostojanje vlastitoga identitetskog i nacionalnoga institucionalnog okvira. Posljedica takva statusa jest da u Srbiji za vrijeme socijalizma Hrvati nisu imali veći broj prepoznatljivih atributa manjinske nacionalne zajednice, kao što su institucije, profilirana elita, zajedničko i organizirano djelovanje, vlastita javnost; niti su imali priliku ostvarivati manjinska prava unutar suvremenih institucija koje formiraju nacionalnu svijest ni u jednom području – obrazovanje i informiranje na materinjem jeziku, te mogućnost organiziranoga rada na očuvanju i razvoju vlastitoga kulturnog naslijeđa i kulturnoga stvaralaštva uopće.

S druge strane, novi politički i državni projekt Srbije, koji se počeo stvarati koncem osamdesetih godina, a realizirati početkom devedesetih godina XX. stoljeća na čelu s neprikosnovenim srbijanskim političkim vođom **Slobodanom Miloševićem**, nije pokazivao nimalo razumijevanja niti, pak, spremnost, unatoč postojanju inicijativa od strane pojedinih hrvatskih institucija – prije svega političke stranke Demokratski savez Hrvata u Vojvodini – da nešto učini na planu uspostave manjinskih institucija za građane hrvatske nacionalnosti u Vojvodini, kao ni za mogućnost ostvarivanja manjinskih prava. Štoviše, tek je nakon više od deset godina, koliko je postojalo od strane političkih i drugih institucija Hrvata u Vojvodini, zalaganja za rješavanje njihova statusa i položaja, formalno bio priznat status nacionalne manjine – to se dogodilo nakon pada Miloševićeve režima u vrijeme vladavine **Zorana Đinđića** (2001. – 2003.) u Srbiji. Naime, tek nakon promjene vlasti u listopadu 2000. godine učinjeni su značajni pomaci u pogledu unaprjeđenja manjinskih prava. To se odnosilo kako na suobličavanje normativnoga okvira europskim standardima donošenjem tzv. saveznog Zakona o pravima i slobodama nacionalnih manjina, tako i na planu izgradnje pratećih institucija manjinske zajednice i primjene novog zakonodavnoga okvira.

Zakon o manjinama omogućio Vijeće

Usvajanje spomenutog Zakona o manjinama bila je posljedica, s jedne strane, političke volje stranaka koje su porazile režim Slobodana Miloševića na saveznim izborima u rujnu 2000. i u kojima su značajnu ulogu imale i političke stranke najvećeg broja nacionalnih manjina u Srbiji, a s druge strane i, u međuvremenu preuzetih, međunarodnih obveza iz područja međunarodnoga prava koje se odnose na zaštitu prava pripadnika nacionalnih manjina – Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Europe ratificirana je 2001. Područja u kojima se pripadnicima nacionalnih manjina ovim Zakonom garantiraju određena prava i samouprava u vezi s njima su: kultura, obrazovanje, javno obavješćavanje, uporaba

Sjednica HNV-a 2004.

vlastitoga jezika i pisma te razmjerna zastupljenost pripadnika manjina u državnoj upravi.

Donošenje ovoga zakona donio je hrvatskoj manjini, kao tzv. novoj manjini, formalno-pravno priznanje i formalnu jednakost s ostalim manjinama u Srbiji u području ostvarivanja i zaštite manjinskih prava. Naime, tek s ovim zakonom za hrvatsku zajednicu u Srbiji otvorila se mogućnost za sukladno institucionalno i od države financijski poduprto ostvarivanje manjinskih prava. To se ubrzo i počelo ostvarivati u području obrazovanja, informiranja i službene uporabe jezika u tijelima AP Vojvodine, neposredno nakon donošenja Zakona.

Kada je riječ o hrvatskoj manjinskoj zajednici u Srbiji u kontekstu uspostave, izgradnje i razvoja njezine manjinske infrastrukture koja je u funkciji očuvanja i razvoja nacionalnoga identiteta putem ostvarivanja manjinskih prava za razdoblje nakon 2000. godine vrijede, čini se, sljedeće opće značajke: a) na djelu imamo, i u kvantitativnom i u kvalitativnom smislu, rast broja i vrste institucija u svim područjima od značaja za nacionalni identitet (kultura, obrazovanje, informiranje, službena uporaba jezika i pisma te političke reprezentacija); b) osnivaju se i počinju djelovati prve profesionalne institucije koje se financiraju iz državnoga proračuna; c) unatoč problemima koji postoje na normativnome planu i, uopće, manjinskim politikama u Srbiji, raste postupno opseg i kvaliteta manjinskih prava koja uživaju Hrvati, napose u obrazovanju i informiranju unutar državnih institucija, što se događalo uz veću teritorijalnu disperziranost, budući da se ona počinju ostvarivati i u područjima izvan Subotice; d) ujedno postoji i stanoviti broj problema u izgradnji i upravljanju institucija unutar hrvatske zajednice koje imaju za cilj ostvarenje interesa pripadnika zajednice, što spada u njihovu odgovornost te im je i narav subjektivna. Drugim riječima, jedan dio tih problema tiče se objektivne datosti – nedostatkom iskustva u povijesti hrvatske zajednice glede izgradnje i upravljanja vlastitih institucija, a drugi se činitelj odnosi na vlastite slabosti i posljedica je odsu-

stva znanja kod jednoga broja ljudi koji se bave javnim poslovima o izgradnji i upravljanju institucija na čijem su čelu bili.

Izbori putem elektora

Usvajanjem Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina u Saveznoj Republici Jugoslaviji u veljači 2002. godine hrvatska nacionalna manjina ostvarila je mogućnost za izbor vlastitoga manjinskog samoupravnog tijela – nacionalnoga vijeća. Istina, ideja o osnutku jednoga manjinskog samoupravnog tijela otprije je postojala u političkom životu hrvatske zajednice u Vojvodini: Demokratski savez Hrvata u Vojvodini je na II. redovitoj Skupštini 6. ožujka 1994. u Subotici prihvatio Inicijativu za osnivanje Narodnoga vijeća Hrvata u SRJ, ali je stranka nikada nije realizirala. Početkom 1996. skupina okupljena oko **Ivana Poljakovića** izabrala je u Subotici Inicijativni odbor za osnivanje Hrvatskoga narodnog vijeća, ali također bez učinka. Hrvatski narodni savez je potkraj 1990-ih u svojem programu aktualizirao pitanje osnutka manjinskoga samoupravnog tijela za Hrvate u tadašnjoj SR Jugoslaviji, koji također nije ostvaren. Ovaj Zakon je, pak, propisao da je Vijeće tijelo manjinske samouprave i »predstavlja nacionalnu manjinu u području službene uporabe jezika, obrazovanja, informiranja na jeziku nacionalne manjine i kulture, sudjeluje u procesu odlučivanja ili odlučuje o pitanjima iz tih područja i osniva ustanove iz ovih područja« (čl. 19).

Izborni proces za izbor prvih saziva nacionalnih vijeća nacionalnih manjina putem elektora bio je načelno određen saveznim Zakonom o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, a detaljnije uređen Pravilnikom o načinu rada skupštine elektora za izbor vijeća nacionalnih manjina, koji je donijela Vlada Savezne Republike Jugoslavije. Prema njegovim odredbama, elektori za izbor prvoga saziva Hrvatskoga nacionalnog vijeća bili su zastupnici u Skupštini AP Vojvodine, zatim vijećnici hrvatske manjine

 Sjednica HNV-a 2007.

u lokalnim samoupravama, jedan predstavnik svake hrvatske institucije i organizacije, kao i osoba koju je svojim potpisima poduprlo 100 Hrvata. Međutim, glede posljednjega glavni problem je bio što potpisi potpore elektorima nisu morali biti ovjereni od strane državnih tijela, što je ostavljalo prostor za zlouporabu: budući da Pravilnik nije predvidio nikakav nadzor na prikupljanju potpisa, postojala je objektivna opasnost da se falsificiraju potpisi građana koji podupiru određenoga elektora.

Predajom potpisa svojih prvih 50 elektora Saveznom ministarstvu nacionalnih i etničkih zajednica Forum hrvatskih institucija i organizacija u Vojvodini – neformalnom koordinacijskom tijelu hrvatskih udruga iz Vojvodine formalno je pokrenuta inicijativa za održavanje prve elektorske skupštine za izbor članova HNV-a 23. rujna 2002. godine. Elektorska skupština za prvi saziv HNV-a održana je u Subotici 15. prosinca 2002. uz sudjelovanje 198 od ukupno 204 prijavljena elektora. Izbor 35 članova HNV-a obavljen je na osnovi dviju lista: listu A predložio je u ime Forum hrvatskih institucija i organizacija u Vojvodini – neformalnom koordinacijskom tijelu hrvatskih udruga iz Vojvodine, **Josip Ivanović**, dok je listu B predložio u ime DSHV-a dopredsjednik **Josip Gabrić**. Na izborima, održanim tajnim glasanjem, lista A osvojila je 20, a lista B 15 vijećničkih mjesta. Izabrani vijećnici bili su s liste A: **Josip Ivanović, Josip Pekanović, Mato Groznica, Marija Turkalj, Branko Horvat, Andrija Kopilović, Bela Ivković, Lazo Vojnić Hajduk, Dujo Runje, Antun Kaić, Zoran Vojnić Tunić, Slavica Peić, Olga Šram, Stipan Stipić, Šima Raić, Ladislav Suknović, Vladimir Bošnjak, Joza Kolar, Stipan Šimunov i Zdenko Đaković**, a s liste B: **Josip Gabrić, Bela Tonković, Milivoj Prčić, Slaven Dulić, Slavko Benčik, Petar Kuntić, Josip Z. Pekanović, Milka Dina Drašković, Tatjana Melvinger, Marko Berberović, Josip Ivanković, Grgo Kujundžić**,

Đorđe Čović, Mirko Ostrogonac i Stipan Stantić. Tijekom prvoga saziva HNV-a na mjesto vijećnika podnijeli su ostavke Dujo Runje (2005.), Milka Dina Drašković (2005.) i Vladimir Bošnjak (2005.), a na njihova mjesta su izabrani **Andrija Ađin, Marinko Jadrijević i Stanka Kujundžić**. Konstitutivna sjednica HNV-a održana je 25. siječnja 2003. u Subotici, na kojoj je izabran i prvi predsjednik HNV-a mr. sc. Josip Ivanović.

Prvi saziv Vijeća trajao osam godina

U prvom mandatu HNV-a, koji je zbog izostanka dogradnje pravne regulative manjinskoga zakonodavstva u Srbiji ušao u osmu godinu postojanja, održana je do kraja trajanja (sredina 2010. godine) ukupno 22 sjednice Vijeća. Na drugoj sjednici HNV-a 12. travnja 2003. u Subotici donesen je Poslovnik HNV-a, izabrana su 4 dopredsjednika – za Srijem (Mato Groznica), jugozapadnu Bačku (Stipan Šimunov), Sombor (Josip Pekanović) i Suboticu (Branko Horvat) – predsjednik Izvršnoga odbora HNV-a (Lazo Vojnić Hajduk) te 4 člana IO HNV-a (zadužen za kulturu – **Berislav Skenderović**, za obrazovanje – Dujo Runje, za informiranje i službenu uporabu jezika i pisma – **Tomislav Žigmanov** te za gospodarstvo – **Marinko Prčić**), kao i predsjednik e-vlade (**Zoran Vojnić Tunić**) te tajnik Vijeća (Ladislav Suknović). Uz njih prvi saziv HNV-a je imao i devet stalnih odbora (za Statut, za odnose s državom, za suradnju s Republikom Hrvatskom i za prekograničnu suradnju, za informiranje, za obrazovanje, za službenu uporabu jezika, za kulturu, za financije te za predstavke i žalbe) i šest stalnih odjela (za obrazovanje, za informiranje, za službenu uporabu jezika, za kulturu, za financije te za gospodarstvo), ali njihov rad, kao ni rad e-vlade i dopredsjednika HNV-a, uglavnom nije uhođan, niti su ostvarili svoju Statutom određenu funkciju. I jedan

broj njih su se mijenjali – dopredsjednici prvoga saziva HNV-a bili su: za regiju Subotice Branko Horvat (2003.-05.) i Josip Ivanović (2008.-10.), za regiju Sombora Josip Pekanović (2003.-10.), za regiju Podunavlje Stipan Šimunov (2003.-10.) te za regiju Srijem Mato Groznica (2003.-05.) i Zdenko Đaković (2005.-10.).

Od sjednica koje su od važnosti za povijest Hrvata u Vojvodini navest ćemo sljedeće. Na drugoj sjednici HNV-a 12. travnja 2003. u Subotici donesen je Poslovnik HNV-a, na VIII. sjednici HNV-a 11. lipnja 2005. u Subotici donesena je, na temelju zakonske ovlasti, Odluka o obilježjima hrvatske zajednice u Srbiji. Prema toj odluci »zastava hrvatske zajednice u Republici Srbiji jest horizontalna trobojnica s poljima istih visina, odozgo nadolje: crvena, bijela i plava, a preko bijele boje i malo preko plave u centru nalazi se povijesni grb Hrvata, štit s 25 naizmjeničnih kvadrata crvene i bijele boje, a na prvom je mjestu kvadrat crvene boje. Odnos dužine i širine zastave je dva prema jedan. Središnja točka grba poklapa se s točkom u kojoj se sijeku dijagonale zastave«. Nacionalna obilježja Hrvata u Subotici izabrana su na temelju javnoga natječaja od strane vijećnika HNV-a, a njihov autor je **Aleksandar David**. Na toj su sjednici prihvaćeni i praznici hrvatske zajednice u Srbiji: 19. ožujka – blagdan sv. Josipa, zaštitnika hrvatskoga naroda; 19. lipnja – dan rođenja **Ivana Antunovića** (II. saziv HNV-a na svojoj I. sjednici od 10. rujna 2010. promijenio je ovaj blagdan s 15. kolovoza – danom objavljivanja poziva 1869. godine Ivana Antunovića na utemeljenje pučkih novina, što se smatra početkom narodnoga preporoda kod Hrvata u ugarskom Podunavlju.); 16. listopada – dan rođenja bana **Josipa Jelačića**; i 15. prosinca – dan izbora za prvi saziv HNV-a. Oni se svečano obilježavaju prigodnim programima u organizaciji HNV-a i hrvatskih kulturnih udruga. Skupština AP Vojvodine prenijela je 2004. na HNV osnivačka prava nad Novinsko-izdavačkom ustanovom *Hrvatska riječ*, što je prihvaćeno na IV. sjednici HNV-a 30. srpnja, a od ožujka 2008. zajedno sa Skupštinom AP Vojvodine suosnivač je Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

Prvi saziv HNV-a imao tri predsjednika

Glede prikaza i ocjene rada prvoga saziva HNV-a valja istaknuti da su se vremenom, a zbog nesporazuma, prvotne dvije liste podijelile na više frakcija i struja, tako da se na koncu više nije znalo koliko ih ima te koji je vijećnik čiji član. Posljedica toga jest da je tijekom 2009. održana samo jedna sjednica HNV-a! Na početku treće godine od osnutka došlo je do prvih većih nesporazuma u vodstvu HNV-a, a interesna grupacija oko DSHV-a s jedne, dijela klera s druge strane izabrala je novo vodstvo. Naime, predsjednik Josip Ivanović je podnio ostavku na sjednici od 19. ožujka 2005. nakon neizglasavanja smjene predsjednika IO HNV-a Laze Vojnića Hajduka. Na sljedećoj sjednici HNV-a izabran je novi predsjednik Josip Z. Pekanović, koji je tu dužnost obnašao do 10. veljače 2007., kada je na sjednici HNV-a podnio ostavku. Naslijedio ga

je Branko Horvat, koji je bio predsjednik HNV-a do kraja prvoga saziva – 2010. godine. Ni Lazo Vojnić Hajduk nije bio jedini predsjednik IO HNV-a u prvom sazivu – nakon što je, zbog sumnje za netransparentno i nenamjensko trošenje novca HNV-a, smijenjen na sjednici održanoj 21. listopada 2006., naslijedila ga je Slavica Peić, koja je bila na čelu IO HNV-a do konca prvoga saziva. Ona je izabrana na sjednici Vijeća održanoj 4. studenoga 2006., kada su izabrani i novi članovi IO HNV-a: Mato Groznica (zadužen za informiranje i službenu uporabu jezika i pisma), **Antonija Čota** (zadužena za područje kulture), a **Joza Kolar** je reizabran (zadužen za gospodarstvo), dok član IO HNV za obrazovanje na toj sjednici nije izabran. Kasnije je na to mjesto izabran **Jašo Šimić**, no on je podnio ostavku početkom 2008., a zamijenila ga je **Stanislava Stantić-Prčić** na sjednici HNV-a 27. svibnja 2008. Nakon što su Antonija Čota i Joza Kolar bili razriješeni, na sjednici HNV-a od 31. ožujka 2009. izabrani su novi članovi IO HNV-a: **Željko Pakledinac** (za kulturu) i **Vlatko Čačić** (za gospodarstvo).

Ukoliko stvar promatramo iz rakursa odgovornosti hrvatske zajednice glede problema koji su se pojavljivali u djelovanju prvoga saziva HNV-a, onda ih treba, čini se, tražiti u, vrlo vjerojatnim, zlouporabama i nedemokratskošću izbornoga procesa, zatim u nedostatku demokratske prakse u hrvatskoj manjinskoj zajednici i odsustvu iskustva u upravljanju institucijama, te djelatnosti pojedinih centara moći koji nisu neposredno navezani na strukturu hrvatske zajednice. Ukoliko, pak, stvar promatramo iz perspektive odgovornosti srbijanskih državnih tijela, tada najveći problemi jesu izostanak konzistentne politike financiranja za njihov rad te nadzora procesa izgradnje institucije, razvoja kapaciteta i materijalno-financijskoga poslovanja, što je uvjetovalo formalno-pravnu neizgrađenost vijeća i stručnu neosposobljenost uposlenika te otvaralo prostor za financijske zlouporabe. Jednako tako, i temeljna funkcija nacionalnih vijeća – sudjelovanje u procesu odlučivanja ili, pak, savjetodavna uloga u pitanjima koja su od važnosti za manjine – zbog nepostojanja jasne manjinske politike često je znala ostati na razini proklamacije, što je za posljedicu imalo isključenost predstavnika hrvatske zajednice u procesima donošenja odluka u republičkim, pokrajinskim i lokalnim tijelima. Glede toga, navest ćemo kako samo tijekom 2006. godine legitimni pripadnici manjinskih zajednice nisu sudjelovali u izradi Izmjena zakona o radiodifuziji, zatim pri izboru članova upravnoga i programskih odbora elektronskih javnih servisa Radio-televizije Srbije i Radio-televizije Novi Sad te pri izradi statuta novoformiranih javnih servisa Srbije i Vojvodine; u svezi s izmjenama i dopunama Zakona o osnovama sistema obrazovanja i odgoja, uz napomenu da su se najvažnije izmjene ovoga zakona odnosile na reguliranje obrazovanja pripadnika nacionalnih manjina, i na koncu, ali ne i na posljednjem mjestu, u procesu pisanja nacrtu novoga Ustava Srbije.

Tomislav Žigmanov

Dva desetljeća od stupanja na snagu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina u Hrvatskoj

Za afirmaciju zakona ključna je politička volja

»Naše će nadležne institucije, predvođene Vladom, nastaviti ulagati sve potrebne napore i financijska sredstva u svrhu provedbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Gotovo 295 milijuna kuna izdvojenih u tu svrhu u 2021. godini snažno govore tomu u prilog«, rekao je predsjednik Hrvatskog sabora Gordan Jandroković

Koncem prosinca ove godine navršit će se dva desetljeća od stupanja na snagu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina u Hrvatskoj. Tim povodom četiri Pravna fakulteta u Hrvatskoj te Ured potpredsjednice Vlade Hrvatske, Savjet za nacionalne manjine i Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina 1. i 2. prosinca 2022. organizirali su u Zagrebu međunarodnu znanstvenu konferenciju »Prvih dvadeset godina Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina«.

Cilj konferencije je bio razmotriti postignuća u primjeni postojećeg manjinskog zakonskog okvira, kao i raspravljati o nedostacima i mogućim pravcima njihovog razrješavanja i okupila je, uz pripadnike hrvatske i međunarodne akademske zajednice, i aktere relevantne za osmišljavanje i provedbu manjinske politike – predstavnike Hrvatskoga sabora, Vlade i Ustavnog suda Hrvatske, zastupnike nacionalnih manjina u Hrvatskome saboru, predstavnike Savjeta za nacionalne manjine, nadležnih ministarstava, udruga i vijeća nacionalnih manjina te

stručnjake relevantne za zaštitu prava nacionalnih manjina u praksi.

Politička zastupljenost preduvjet poboljšanja prava

Predsjednik hrvatske Vlade **Andrej Plenković** otvorio je konferenciju rekavši kako ustavnopravni okvir omogućuje Hrvatskoj ostvarivanje visokih standarda zaštite nacionalnih manjina, a konferencija je i prilika da se vidi postoji li prostora za poboljšanja.

Istaknuo je kako je Ustavni zakon prije 20 godina povećao broj predstavnika nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru koji u posljednjih sedam godina sudjeluju u radu parlamentarne većine.

»Ta činjenica je bitna za način na koji vidimo Hrvatsku, kako nam pripadnici nacionalnih manjina mogu pridonijeti razvoju hrvatskog društva, uvažavanju, toleranciji, pluralizmu, jednakopravnosti, jednakovrijednosti u hrvatskom društvu. Kvalitetan okvir poštivanja prava nacionalnih manjina postaje snažna poluga za jačanje položaja hrvatskih nacionalnih manjina tamo gdje one žive«, rekao je Plenković.

»Bilo je i pokušaja da se kroz ustavnopravne inicijative dovedu u pitanje prava nacionalnih manjina u Hrvatskoj«, rekao

je Plenković nadovezavši se na aktivni proces izmjena Ustavnog zakona kojima se želi uvesti ustavno-pravna procjena pravne dopuštenosti referendumskih pitanja, čime se želi dodatno zaštititi prava, posebice nacionalnih manjina.

U Hrvatskom saboru je, u organizaciji Ureda potpredsjednice hrvatske Vlade **Anje Šimprage** (predstavnice srpske nacionalne manjine), održan drugi dan konferencije na temu političke zastupljenosti nacionalnih manjina kao preduvjeta za jačanje manjinskih prava.

Manjine bogatstvo, a ne prijetnja

Predsjednik Hrvatskoga sabora **Gordan Jandroković** je u uvodnom govoru kazao kako je ovim zakonom 2002. godine, između ostalog, broj manjinskih zastupnika u Saboru povećan s pet na današnjih osam. »Pripadnici manjina dobili su i pravo biranja svojih predstavnika u tijela lokalne i regionalne samouprave. Osnovan je i Savjet za nacionalne manjine, koji omogućava značajnu proaktivnost kada je u pitanju ostvarivanje i zaštita prava manjina«, kazao je Jandroković i istaknuo kako je za afirmaciju i provedbu postojećeg zakonskog okvira ključna bila i ostaje – politička volja.

»Naše će nadležne institucije, predvođene Vladom, nastaviti ulagati sve potrebne napore i financijska sredstva u svrhu provedbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Gotovo 295 milijuna kuna izdvojenih u tu svrhu u 2021. godini snažno govore tomu u prilog. Hrvatski će sabor nastaviti davati doprinos svim inicijativama usmjerenima k poboljšanju položaja manjina: kroz političke rasprave i zakonodavnu aktivnost, kroz svoja radna tijela i kroz međunarodnu suradnju. Dok se obraćam ovom skupu, u nazočnosti potpredsjednice Vlade i potpredsjednika Sabora, oboje pripadnika nacionalnih manjina, dojam sam da i ta činjenica zorno svjedoči o dosegima Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina«, poručio je Jandroković.

»Donošenje Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina otvorilo je vrata ulaska Hrvatske u EU, to je utjecalo na položaj Hrvatske u svijetu te imalo važnu ulogu u procesu integracije nacionalnih manjina u hrvatsko društvo«, rekla je potpredsjednica Vlade Anja Šimpraga.

Taj model omogućio je snažniju participaciju predstavnika nacionalnih manjina u izvršnoj vlasti na svim razinama – od lokalne do državne, a i sadašnja je vlada formirana uz potporu predstavnika iz reda nacionalnih manjina.

Šimpraga je ocijenila kako su ciljevi multikulturalnosti održivi samo u društvu u kojem većinski narod prihvaća manjinske skupine kao svoje bogatstvo i u kojem ih se ne gleda kao prijetnju.

»U takvom društvu stečena prava i visoki standardi manjinske zaštite ne vide se kao prinuda koja je obavezna i ovisna o nekoj demografskoj matematici«, poručila je.

Upozorila je i kako su brojne manjinske zajednice danas suočene s negativnim demografskim trendovima, što je pokazao i posljednji popis stanovništva. Za manjine to predstavlja dodatnu opasnost jer pojedini politički akteri to koriste za osporavanje pozitivnih postignuća u sustavu manjinske zaštite.

Potrebna obnova povjerenja

Predsjednik Vladinog Savjeta za nacionalne manjine **Aleksandar Tolnauer** najavio je da će se Savjet u bu-

dućnosti baviti pitanjem priznavanja stečenih prava koja još nisu riješena.

»Manjinska prava nisu nikakva dodatna prava već se uvode kao sredstvo putem kojeg bi manjina mogla ostvariti jednaka prava kao svi ostali građani«, rekao je.

Glavna tajnica Vijeća Europe **Marija Pejčinović-Burić** kazala je kako Hrvatska u posljednjih 20 godina bilježi snažan doprinos promociji i zaštiti ljudskih prava, demokracije i vladavine prava. Međutim, istaknula je potrebu za dodatnim mjerama, u podizanju svijesti o povijesnoj prisutnosti nacionalnih manjina, borbi protiv segregacije u školovanju, kažnjavanju povijesnog revizionizma te antimanjinske retorike u javnom govoru.

Dekanica Pravnog fakulteta u Rijeci **Vesna Crnić-Grotić** istaknula je da se nedostaci odnose na probleme zapošljavanja pripadnika manjina u kvotama koje zakon

predviđa, postoji i problem uvođenja dvojezičnosti na prostorima na kojima pripadnici manjina zadovoljavaju zakonsku kvotu, ali i problem obrazovanja na jeziku i pismu nacionalnih manjina.

Predsjednik saborskog Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina **Milorad Pupovac** poručio je kako se teško mogu promijeniti stvari koje su se događale u prošlosti, ali da to možemo popraviti.

»Tako da sve ono što je u nekom trenutku moglo biti pogrešno, ne činimo danas. Obnova povjerenja, izbjegavanje ekstremizama, sprječavanje netolerancije, to smatramo svojom važnom i obvezujućom ulogom, kao građana ove zemlje i političkih predstavnika«, poručio je Pupovac.

U dva dana konferencije domaći i strani stručnjaci, pripadnici akademske zajednice, ali i Vlade i Hrvatskog sabora, raspravljali su o učincima koje Ustavni zakon ima u praksi, o njegovim dobrim i lošim stranama, a propitali su i je li zakon pridonio integraciji pripadnika manjina u društvo.

Priredila: Jasminka Dulić

Mons. Josip Ivešić, generalni vikar Srijemske biskupije

Prenijeti pozitivna iskustva mladima

»Želimo okupiti predstavnike hrvatskih kulturnih i sportskih udruga i učiniti sve da Srijemska Mitrovica bude prepoznatljivija kao sjedište biskupije. Želimo ono za što smo i poslani ovdje, pokušati postići što je više moguće. Što se tiče Rume, vidim puno potencijala, ali tu sam tek nekoliko mjeseci. Ali polako, sigurnim koracima naprijed«, kaže generalni vikar Srijemske biskupije mons. Josip Ivešić

Intervju vodila: Suzana Darabašić

Srijemski biskup koadjutor mons. **Fabijan Svalina** imenovao je 1. kolovoza novog generalnog vikara Srijemske biskupije preč. **Josipa Ivešića**. Rođen je 1973. godine u Jarugama, župa Sikirevci. Po završetku teološkog studija u Đakovu zaređen je za svećenika tada Đakovačke ili bosanske i Srijemske biskupije 29. lipnja 1998. u Đakovu. Od 1998. do 2001. godine bio je župni vikar u župi sv. Mihaela arkandela u Donjem Miholjcu, zatim do 2004. godine župnik u župi svetog Lovre u Baranjskom Petrovom Selu i upravitelj župe Rođenja Blažene Djevice Marije u Torjancima. Od 2004. imenovan je župnikom u župi Dobrog Pastira u Đakovu II. Godine 2012. imenovan je dekanom Đakovačkog dekanata i tu službu vršio je sve do 2020. godine. Bio je član Nadbiskupijskog katehetskog vijeća i Vijeća za dodjelu mandata Đakovačko-osječke nadbiskupije. Od 2002. godine bio je povjerenik za pastoral ministranata, a od 2007. i tajnik Odbora za ministrante pri Vijeću za sjemeništa i duhovna zvanja. Od 2008. je član CIM-a (Međunarodnog saveza za pastoral ministranata), a od 2019. je i član predsjedništva CIM-a. Početkom srpnja ove godine razriješen je službe župnika u župi Dobroga Pastira u Đakovu i stavljen na raspolaganje biskupu koadjutoru Svalini za Srijemsku biskupiju.

► **Kako je izgledalo Vaše pastoralno djelovanje u radu s ministrantima u Hrvatskoj?**

Svećenik sam skoro 25 godina i djelovao sam kao svećenik u raznim župama, od manjih do većih gradskih, preko Donjeg Miholjca, Baranje, Osijeka do Đakova. Tu sam skupio dosta pastoralnog iskustva, kako u radu s

vjernicima tako u radu s djecom, s mladima. Pastoralni rad s ministrantima nekako mi se slučajno nametnuo i u profesionalnom smislu sam ga prihvatio. Naime, bio sam najprije član Nadbiskupijskog povjerenstva za pastoral ministranata, zatim i voditelj toga povjerenstva. Malo-pomalo taj rad se proširivao i postao sam član Međunarodnog saveza za pastoral ministranata koji povezuje oko 20 zemalja Europe i svijeta. U Hrvatskoj biskupijskoj konferenciji smo potom osnovali jedan odbor za rad s ministrantima jer se pokazao korisnim. Željeli smo povezati pastoralni rad s drugim biskupijama. Ubrzo je pri Vijeću za sjemeništa i duhovna zvanja pri Hrvatskoj biskupijskoj konferenciji osnovan Odbor za ministrante u kojem sam postao tajnik, a predsjednik toga odbora je sada umirovljeni nadbiskup splitsko-makarski mons. **Marin Barišić**. Već tada sam se u svom pastoralnom radu u župama u kojima sam djelovao, a onda kasnije i na višim razinama, posebno posvetio radu s djecom i mladima, a osobito s ministrantima.

► **Zbog čega ste odlučili doći u Srijem?**

Iskreno govoreći glavnu ulogu je tu odigrao novi biskup koadjutor mons. Fabijan Svalina koji je u dogovoru s nadbiskupom đakovačko-osječkim mons. **Đurom Hranićem** uspio doći do toga da Đakovačko-osječka nadbiskupija ustupi svećenike Srijemskoj biskupiji i njezinim potrebama, koje su također velike. Biskup mons. Svalina je u nekoliko navrata razgovarao sa mnom i pozvao me da svoje iskustvo koje imam u pastoralnom radu, i u radu s ministrantima i s drugim skupinama vjernika, prenesem vjernicima u Srijemskoj biskupiji. S obzirom na to da

sam u dva mandata bio i dekan đakovačkog dekanata, to iskustvo je itekako bilo važno u smislu nove službe generalnog vikara Srijemske biskupije.

► **Kako su Vas prihvatili vjernici u novoj župi?**

Uvijek je to obostrano. Iako uvijek očekujemo od drugoga neku lijepu riječ, važno je da isto to znamo uputiti drugima. Ako očekujemo od nekoga da nam se nasmije, trebamo i mi to učiniti. Bog mi je dao neke darove iz moje obitelji. Želim s ponosom istaknuti da imam 10 braće i sestara. Odgajani smo u duhu suradnje, prihvatanja, uvažavanja. To što mi je Bog dao, s jedne strane, otvorenost i širinu prema drugima, s druge strane zahvalan sam i na vedrini. Doista sam sretan da sam svećenik i da mogu u konačnici vršiti tu službu gdje god, a sada i ovdje gdje jesam. Za sada sam vrlo zadovoljan, a vidim i da su župljani zadovoljni i nadam se da će tako i ostati.

► **Prošlo je nekoliko mjeseci otkad ste u Srijemu i u Rumi, gdje ste imenovani za novog župnika. Kakvi su Vaši dojmovi o novoj sredini i životu katoličke zajednice u Srijemu?**

Na početku svake promjene u životu čovjek je malo zbunjen i treba malo vremena da se posvijesti. Osim što sam promijenio biskupiju, promijenio sam i državu u kojoj sada živim. Što se tiče vjernika, konkretno ovdje u Rumi, primijetio sam jednu doista veliku otvorenost i radost zbog jednog novog lica na ovim prostorima. Također, na ulicama grada primijetio sam puno djece i mladih i to je za mene izazov. Vjerujem da možemo puno obogatiti jedni druge. Osim u katoličkoj zajednici, želim biti otvoren i za jednu punu suradnju i s Pravoslavnom crkvom i

u konačnici sa svim ljudima ovoga mjesta. Vjerujem da će vrijeme ispred mene biti još više prožeto izazovima, ali vjerujem i određenim radostima zbog novih iskustava. Određene teškoće su prisutne. Ali budući da sam obnašao više župničkih službi, svaka župa gdje sam bio imala je određene prednosti i određene teškoće, a to je u konačnici život.

► **Koliko je za Vas osobno važno i kolika je odgovornost obnašati službu generalnog vikara Srijemske biskupije?**

Treba naglasiti da je služba generalnog vikara jedna važna služba u crkvi. Generalni vikar, zajedno s biskupom, upravlja biskupijom i s drugim suradnicima. U nizu suradnika koje jedan biskup ima, na prvom mjestu je generalni vikar. Osim što je važna, to je i odgovorna služba osobito za mene, jer prvi puta ozbiljnije ulazim u te crkvene strukture.

► **Ruma je mjesto bogate povijesti. Počevši od obitelji Pejačević, zahvaljujući kojoj je Ruma dobila status grada, zatim višedesetljetnoj prisutnosti katoličke zajednice u ovom gradu, ali i postojanju više od jednog stoljeća jednog od najstarijih Društava u Vojvodini, HKPD-a *Matija Gubec*. Kolika je čast biti župnik u takvom gradu?**

Velika mi je čast i zadovoljstvo. Treba napomenuti da su u Rumi bili i poznati župnici koji su obnašali župničku službu. Pamtim **Boška Radjelovića**, o kome se ovdje puno govori, a zatim i druge mlađe svećenike koji su ovdje bili prisutni. One koji su bili ovdje od početaka župe trebam tek otkrivati. Nadam se da i ta povijesna dimenzi-

ja ovoga grada i ove župe može biti jedan poticaj da još više gledamo s ponosom na ono što je bilo, a da nam to bude i poticaj za izgradnju budućnosti.

► **Ruma je višenacionalna sredina. Koliko je u pastoralnom radu važna suradnja s većinskom i drugim manjinskim zajednicama, kao i s predstavnicima gradske vlasti, pokrajinskih i državnih institucija?**

Smatram da je to jedan od prioriteta. U dekretima kojima nas biskup imenuje župnikom uvijek stoji napisano da svoj dolazak prijavimo mjesnim vlastima. Dijalog s lokalnim vlastima je izuzetno važan. To s puno volje čini i biskup koadjutor mons. Fabijan Svalina. Budući da imam službu generalnog vikara zajedno s njim, nastojimo tražiti putove još bolje suradnje i zajedništva. Moram istaknuti i to da smo kancelar Srijemske biskupije i ja prije nekoliko dana bili kod vladike **Vasilija** u Srijemskim Karlovcima kako bismo predstavili novog župnika u tom mjestu. Lijepo nas je primio i imali smo srdačan susret.

► **Koliko će Vam iskustvo stečeno u pastoralnom radu u Hrvatskoj značiti u pastoralnom radu u Srijemskoj biskupiji?**

Vjerujem da hoće. Prije svega zato što uočavam da i u Srijemu ima, istina manji broj djece i mladih, ali ih ima. Ono što dakako uvijek treba naglašavati je da su ministranti u biti najaktivniji u svim župama Srijemske biskupije. Možda nema nekih drugih većih skupina, zborova, čitača, jer je nekada teško doći do određenih ljudi iz objektivnih razloga, ali skoro svaka župa ima barem jednoga, dva ili više ministranata. Sigurno je da iskustvo koje sam stekao može doprinijeti i radu u župnoj zajednici u Rumi, ali i u našoj Srijemskoj biskupiji. Danas živimo u vremenu globalizacije gdje čovjeku nije moguće ostati zatvoren ni u jednu župnu zajednicu, ni u jednu državu,

Vrijeme je došašća i priprema za najradosniji kršćanski blagdan Božić. Koja bi bila Vaša božićna poruka svima?

Božićna poruka je upućena svim ljudima jer se Bog rodio i utjelovio za sve ljude, ne samo za dobre, nego i za svakog čovjeka. Božić je blagdan obitelji, blagdan radosti, mira i zajedništva. U skladu s nadolazećim blagdanom, nastojimo u danima pred nama graditi zajedništvo, mir, radost i ljubav.

nego živimo u svijetu koji se međusobno susreće, u svijetu gdje se povezuju različite kulture i običaji. I taj rad na međunarodnoj razini gdje sam odnedavno prisutan, i kao član međunarodnog saveza, a u posljednje tri godine i kao član predsjedništva tog saveza, mislim da može pridonijeti jednom povezivanju ministranata s ovih prostora s ministrantima u cijelom svijetu.

► **Kakvi su Vam budući planovi u pastoralnom radu u Srijemskoj biskupiji?**

Želja nam je koliko je više moguće sačuvati ono što je dobro. Ono što vidimo da bi se moglo popraviti, radit ćemo na tome i pokušati poboljšati. Prije svega uvijek je tu naglasak na radu s djecom i mladima. Želimo okupiti predstavnike hrvatskih kulturnih i sportskih udruga i učiniti sve da Srijemska Mitrovica bude prepoznatljivija kao sjedište biskupije. Želimo ono za što smo i poslani ovdje, pokušati postići što je više moguće. Što se tiče Rume, vidim puno potencijala ali tu sam tek nekoliko mjeseci. Ali polako, sigurnim koracima naprijed.

Erasmus+ projekt *Mladi zEKO*

Osposobljavanje omladinskih radnika

Partneri u projektu *Mladi zEKO*, među kojima su i predstavnici HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta, okupili su se od 24. do 27. studenoga u Preboldu (Slovenija) na aktivnostima učenja, poučavanja i osposobljavanja (LTT) omladinskih radnika.

Obrazovne radionice pokrivale su različita područja, od kulture do prezentacije 3D okruženja, prvih filmova od 360 stupnjeva i ostalih napravljenih materijala koji će biti

sastavni dio projektnih intelektualnih rezultata. Tijekom višednevnih obrazovnih aktivnosti bavili su se različitim pristupima kako potaknuti i motivirati mlade da budu aktivni u društvu. Učili su o načinima promicanja održivih aspekata oblikovanja umjetničkih obrazovnih radionica, promoviranju potencijala zapošljavanja mladih, razvijanja kompetencija kroz razne kulturne programe, s naglaskom na skrb za okoliš. Također, bilo je riječi i o različitim tehnikama stvaranja iz recikliranih ili ekološki prihvatljivih materijala. Baveći se i osnovama rada u interkulturalnom okruženju, istaknuli su inkluzivnost, s naglaskom na posebnost etničkih manjina i korištenje prednosti različitih kulturnih sredina.

Projekt *Mladi zEKO* provodi se od početka studenog 2021., a partneri u projektu su Zavod Burja iz Rimskih Toplica i Centar mladih Celje (Slovenija), Galerija *Vivoda* iz Zagreba (Hrvatska) i HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta (Srbija). Projekt je odobrila Europska komisija, u okviru Ključne akcije 2, Partnerstvo za sudjelovanje mladih u okviru programa Erasmus+. Projekt će trajati do kraja 2023. godine.

H. R.

Izborna skupština HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta

Suknović i dalje na čelu udruge

Dosadašnji predsjednik HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta **Ladislav Suknović** ostaje na čelu toga Društva, odlučeno je, među ostalim, na godišnjoj skupštini te udruge koja je održana 2. prosinca. Za zamjenicu predsjednika izabrana je **Antonija Rudić**, a za tajnika udruge menadžer za kulturu **Ivica Dulić**.

Voditelji folklorne sekcije su **Sanda Benčik** (dječja skupina) i **Darko Prčić** (srednja i reprezentativna skupina), voditelj tamburaške sekcije je **Marko Grmić**, a slamarske – **Marija Rukavina Prčić** (voditeljica cijelog odjela i sekcije u Subotici)

i **Dobrinka Babijanović** (voditeljica sekcije u Tavankutu).

Uz Suknovića, za članove Predsjedništva Društva izabrani su: **Ivica Dulić**, **Boris Godar**, **Martina Stantić**, **Darko Prčić**, **Antonija Rudić**, **Lidija Cvijin**, **Bernadica Vojnić Mijatov** i **Ruža Stantić**.

Nadzorni odbor čine: **Mira Tumbas**, **Elizabeta Stojković** i **Anđela Mujanović**.

Počasni članovi udruge su: **Branko Horvat**, **Naco Zelić**, **Marija Hećimović**, **Jozefina Skenderović**, **Marija Dulić**, **Marija Vojnić**, **Antun Lučić**, **Stana Bilinović** i **Marko Berberović**.

H. R.

Manjine u političkom životu

*»O upravljanju različitostima uvijek odlučuje većina koja u rukama onda ima i alate da te različitosti i regulira«, ocijenio je Aleksandar Tolnauer * »Sastav kabineta govori o značaju koji Srbija pridaje sudjelovanju nacionalnih manjina u obavljanju visokih državnih dužnosti«, rekla je Ana Brnabić*

Kada se govori o pravima nacionalnih manjina, često se čuje rečenica kako su prava manjina kod nas uređena po najvišim standardima, a neki kažu i više od toga. S druge strane, različiti autori ističu da ne postoje univerzalni standardi za uređenje prava nacionalnih manjina već svaka država ima određenu slobodu urediti ih na svoj način.

Tako **Ana Budak** u svom članku *Pravni okvir zaštite manjina* navodi kako »Ne postoji pravno obavezujući 'katalog' prava manjina. Naprotiv, postoji čak i sumnja u pogledu toga imaju li države bilo kakve pozitivne obaveze osim obaveze nemiješanja u prava osoba koja pripadaju manjinama«.

O upravljanju različitostima odlučuje većina

I dugogodišnji predsjednik Savjeta za nacionalne manjine u Hrvatskoj **Aleksandar Tolnauer** u razgovoru za Hrvatski radio, a u povodu konferencije posvećene dvama desetljećima Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina u Hrvatskoj, održane u Zagrebu prošlog tjedna, kaže kako jedinstveni standardi ne postoje već »o upravljanju različitostima uvijek odlučuje većina koja u rukama onda ima i alate da te različitosti i regulira«. Govoreći o stanju u Hrvatskoj kazao je kako je sigurno da je Ustavni zakon stvorio uvjete i alate nacionalnim manjinama da uđu u politički, javni i kulturni život.

Kada je pak riječ o Srbiji, prije mjesec dana se premijerka **Ana Brnabić** pohvalila, prilikom susreta s visokim povjerenikom Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS) za nacionalne manjine, kako je Srbija posvećena unaprjeđenju individualnih i kolektivnih prava nacionalnih manjina te je istakla kako i sastav njenog kabineta govori također o značaju koji Srbija pridaje sudjelovanju nacionalnih manjina u obavljanju visokih državnih dužnosti.

Istina je da je, među ostalima, i predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** postao ministrom u Vladi Ane Brnabić, ali pitanje zastupljenosti i sudjelovanja manjina (onih malobrojnijih) u političkom životu time nije i principijelno riješeno.

Naime, dobro je poznato i da su Srbija i Hrvatska 2004. godine potpisale bilateralni sporazum o zaštiti manjina kojim su se, među ostalim, obvezale da će osigurati sudjelovanje manjina u političkom životu. Sporazum je stupio na snagu 2005. godine.

U članku 9. piše: »Stranke će omogućiti slobodno organiziranje i udruživanje pripadnika nacionalnih manjina. Stranke će omogućiti sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u donošenju odluka koje se odnose na njihova prava i položaj na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini u Republici Hrvatskoj, odnosno na lokalnoj, pokrajinskoj, republičkoj i razini državne zajednice Srbije i Crne Gore, omogućavajući osnivanje političkih stranaka i sudjelovanje u predstavničkim i izvršnim tijelima na način da će unutar njim zakonodavstvom osigurati:

- zastupljenost nacionalnih manjina u predstavničkim i izvršnim tijelima na lokalnoj razini,
- zastupljenost u predstavničkim tijelima na regionalnoj i državnoj razini u Republici Hrvatskoj, odnosno na pokrajinskoj, republičkoj i razini državne zajednice Srbije i Crne Gore.

Stranke će osigurati materijalne i druge uvjete za izbor i djelovanje izabраниh predstavnika nacionalnih manjina.

Stranke će se, pri utvrđivanju područnih i/ili upravnih jedinica, suzdržavati od dovođenja nacionalnih manjina u nepovoljniji položaj«.

Hrvatska je ispunila ovaj zahtjev omogućivši i zakonski i faktički direktno zastupništvo pripadnika srpske nacional-

ne manjine na svim razinama vlasti. U Hrvatskom saboru tri zastupnička mjesta su garantirana za pripadnike srpske nacionalne manjine, a na regionalnim i lokalnim izborima postoje afirmativne mjere za izbor manjinskih zastupnika.

S druge strane, afirmativne mjere koje postoje u Srbiji (prirodni prag) ne omogućuju malobrojnijim manjinama kao što je i hrvatska manjina da imaju svoje zastupnike na svim razinama vlasti.

Hrvatski model

Temeljem Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina pripadnicima nacionalnih manjina koji u ukupnom stanovništvu Hrvatske sudjeluju s više od 1,5% stanovnika jamči se najmanje jedno, a najviše tri zastupnička mjesta pripadnika te nacionalne manjine, u skladu sa zakonom kojim se uređuje izbor zastupnika u Hrvatski sabor.

Pripadnici nacionalnih manjina, koji u ukupnom stanovništvu sudjeluju s manje od 1,5% stanovnika imaju pravo izabrati najmanje četiri zastupnika.

Praktično to znači da pripadnici srpske nacionalne manjine imaju tri zastupnika, pripadnici mađarske i talijanske po jednog, Česi i Slovaci imaju jednog zajedničkog pred-

stavnika, a još dva zastupnika predstavljaju malobrojnije manjine.

U općinama i gradovima u kojima pripadnici manjina sudjeluju u stanovništvu od 5% do 15% imaju pravo na jednog vijećnika – manjinskog predstavnika u predstavničkom tijelu jedinice, a ukoliko sudjeluju u stanovništvu općina i gradova s više od 15%, te u županijama s više od 5% imaju pravo na razmjernu zastupljenost u predstavničkim tijelima.

U jedinicama samouprave u kojima ostvaruju pravo na razmjernu zastupljenost osigurava im se i zastupljenost u izvršnim tijelima, odnosno zamjenik općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župan mora biti iz redova pri-

padnika nacionalnih manjina, a što se mora urediti statutom jedinice.

Prema Zakonu o sustavu državne uprave pripadnicima nacionalnih manjina osigurava se zastupljenost i u ministarstvima, državnim upravnim organizacijama i središnjim državnim uredima vodeći računa o njihovoj ukupnom udjelu u stanovništvu Hrvatske, a u uredima državne uprave u jedinicama područne (regionalne) samouprave.

Općine i gradovi u kojima pripadnici manjina u stanovništvu sudjeluju s više od 15% te županije u kojima manjine sudjeluju s više od 5%, odnosno jedinice koje imaju obvezu osigurati razmjernu zastupljenost pripadnika manjina u predstavničkom tijelu obvezni su planom prijema u službu utvrditi popunjenost upravnih tijela jedinica i planirati zapošljavanje potrebnog broja pripadnika nacionalnih manjina radi ostvarivanja zastupljenosti nacionalnih manjina u upravnim tijelima jedinica.

Pravo prednosti pri jednakim uvjetima

Zakonom o službenicima i namještenicima u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi propisano je da se u jedinicama samouprave planom prijema u službu utvrđuje i popunjenost radnih mjesta u upravnim tijelima pripadnicima nacionalnih manjina te planira zapošljavanje potrebnog broja pripadnika nacionalnih manjina radi ostvarivanja zastupljenosti, sukladno Ustavnom zakonu i zakonu kojim se uređuje sustav lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Pri raspisivanju natječaja jedinice samouprave koje u svojim upravnim tijelima nisu osigurale zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina sukladno Ustavnom zakonu dužne su to navesti u tekstu natječaja, kao i navesti da su se kandidati u prijavi na natječaj dužni pozvati na to pravo te da kandidat, pripadnik nacionalne manjine, ima prednost u odnosu na ostale kandidate samo pod jednakim uvjetima.

Na portalu Vlade Hrvatske navodi se kako u području zastupljenosti nacionalnih manjina u tijelima državne uprave, pravosudnim tijelima i tijelima uprave lokalnih jedinica još uvijek nije postignut zadovoljavajući napredak, a kao razlozi se navode: nedostatak financijskih sredstava za nova zapošljavanja, neadekvatna obrazovna struktura dijela pripadnika nacionalnih manjina, nedovoljno izjašnjavanje o pripadnosti nacionalnoj manjini i nedovoljno pozivanje na pripadnost nacionalnoj manjini kao prednost pri zapošljavanju.

S obzirom na to da je ostvarivanje prava prednosti pri zapošljavanju uvjetovano pozivanjem na to pravo u prijavi na javni natječaj, poduzimaju se i mjere radi poticanja pripadnika nacionalnih manjina da se pozovu na to pravo kroz informiranje na web stranicama Ministarstva uprave i što svi javni natječaji sadržavaju i podatak o tom pravu, odnosno u svim se tekstovima javnih natječaja navodi pravo prednosti pripadnika nacionalnih manjina pri zapošljavanju.

Jasminka Dulić

(nastavit će se)

Tambura – ljubav za cijeli život

»Tambura je moj odabir od malih nogu. Stvarno sam sve dala za tamburu da je propagiram, mladima približim i da tu ljubav prenesem na njih«, kaže prof. Mira Temunović

Godišnji, gala koncert Hrvatske glazbene udruge *Festival bunjevački pisama* bio je u znaku jubileja – 50 godina s tamburom profesorice **Mire Temunović**. Koncert je održan 30. studenoga u subotičkoj Sinagogi, koja je bila ispunjena do posljednjeg mjesta. Više od tisuću ljudi uživalo je u tamburaškoj glazbi, u skladbama koje su pisane za tamburaške sastave, ali i transkripcije svjetskih klasika.

Na koncertu, koji je na neki način i prikaz cjelogodišnjeg rada Hrvatske glazbene udruge, nastupio je Dječji tamburaški orkestar i Festivalni orkestar ove Udruge, kao i gosti – Akademski tamburaški orkestar *Strossmayer* iz Osijeka.

I nadalje s tamburom

Ovim koncertom profesorica Mira Temunović obilježila je 50 godina rada s tamburom, a možemo dodati i za tamburu. Naime, još kao mala uz oca **Aleksandra** ostvarila je kontakt s tamburom, a s osam godina uzela ju je u ruke. Već tada je znala da će to biti ljubav za cijeli život.

»Tambura je moj odabir od malih nogu. Stvarno sam sve svoje dala za tamburu da je propagiram, mladima približim i da tu ljubav prenesem na njih. Nadam se da sam u tome uspjela, a možemo reći i da je ovaj koncert svojevrsan pokazatelj toga. Puno je generacija izašlo s odsjeka tambure, a ono što sigurno znam jeste otkada smo otvorili katedru za tamburu u srednjoj školi – do sada je izašlo 24 generacije tamburaša, iz moje klase i klase mojih kolega. Imamo puno mladih tamburaša i ono što je sada dodatna motivacija jeste prilika da se mogu dalje usavršavati na Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku«, priča Temunović i dodaje kako na teritoriju Vojvodine ima 16 muzičkih škola u kojima se izučava tambura kao instrument, bilo u osnovnoj ili srednjoj školi.

Također naglašava kako je važno i orkestarsko muziciranje za opstanak tambure.

»Jasno je da ne može svako dijete biti vrhunski solist, ali svatko ima mogućnost svirati u orkestru i steći to dragocjeno iskustvo muziciranja, druženja, zajedništva. Često se uz druženje i ljubav prema tamburi učvrsti. To je ljubav s kojom se može sve što čovjek poželi«, kaže sugovornica.

Kada su u pitanju planovi, Mira Temunović kaže da bi voljela iz Muzičke škole otići u mirovinu, a do tada osposobiti nasljednika, kojemu bi bila podrška i pomoć, ali kako je naglasila, na mladima svijet ostaje i treba im pru-

žiti mogućnost. Osim muziciranja, ima i veliko iskustvo u dirigiranju, te je danas uz profesorsku karijeru više posvećena ovome poslu, iako nerijetko i sama uzme tamburu u ruke pa zasniva.

Dugogodišnje iskustvo dirigiranja

Svoje zadovoljstvo nije krio niti predsjednik HGU-a *Festival bunjevački pisama* prim. dr. **Marko Sente** koji je na početku koncerta u ime domaćina pozdravio sve okupljene, a za naš tjednik je rekao:

»Veoma sam zadovoljan kako je sve ispalo. Bilo je fantastično. Sinagoga je bila puna, a moglo se vidjeti i osjetiti i oduševljenje publike. Program je bio izvanredan, a i iznenađenje nam je uspjelo«, priča dr. Sente i dodaje: »Moram reći da sam jako zadovoljan. Naime, profesorica

Mira je prije više od 15 godina prihvatila formirati Dječji tamburaški orkestar, a potom je počela i dirigirati njime. Tada sam bio sretan da imamo nekoga, a sada sam ponosan i zahvalan što je prihvatila prijedlog UO Udruge da nam se pridruži u punom angažmanu. Nadam se da ćemo i u narednom periodu raditi još bolje i produktivnije na zadovoljstvo svih nas».

Kada je spomenuto iznenađenje, valja pojasniti da je Mira Temunović ovom prigodom na dar od HGU-a *Festival bunjevački pisama* dobila tamburu. Podsjećanja radi, prije nekoliko godina tamburaška kuća je obijena i otuđeno je desetak tambura, među kojima i Mirina, koja nikada nije pronađena niti vraćena. Danas ona ponovno ima svoju tamburu.

»Srce mi je ispunjeno. Osjećanja su me preplavila još te večeri, a tek kasnije sam postala svjesna da ponovno imam tamburu. Vraćena mi je volja za sviranjem i zahvalna sam svima koji su mislili na mene«, priča vidno uzbuđena profesorica koja sada ima repliku svoje stare tambure.

Uz Hrvatsku glazbenu udrugu, oko organizacije ovoga koncert aktivno se uključilo i Hrvatsko nacionalno vijeće, te se ovom prigodom okupljenima obratila i predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** koja je u svom govoru podsjetila mnoge i na veliki doprinos koji je Mira Temunović u proteklih godinama dala za hrvatsku zajednicu u Srbiji.

Plodna suradnja

Kroz proteklih 50 godina ostvarena su brojna poznanstva i plodne suradnje. Takva suradnja postoji i s Akademijom za umjetnost i kulturu u Osijeku, čiji je orkestar također nastupio na ovome koncertu i pokazao što i kako rade studenti tambure.

»Velika nam je čast da smo ovdje danas. Mira Temunović je jedna od značajnih osoba za svijet tambure, kako ovdje u Subotici tako i kod nas u Osijeku. Već dugo imamo kvalitetnu suradnju, trenutno je ona najviše prisutna

kroz slanje studenata koji dolaze na studij tambure koji je prije pet godina otvoren u Osijeku. Drago mi je da imamo priliku nastupati ovdje i da naši studenti, a među njima i jedna Subotičanka, mogu pokazati što smo pripremali. Nadam se kako će i u budućnosti biti ovakvih suradnji i iskustava«, priča profesor na Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku **Tihomir Ranogajac** i pojašnjava kako studij tambure svake godine ima popunjenu kvotu, što potvrđuje veliki interes među tamburašima koji aktivno žele muzicirati, obrazovati se i usavršavati.

»Uz to, tu su mladi ljudi koji se oprobaju i u skladanju, komponiranju, pa i dirigiranju. Nadam se da će se stvoriti neke nove generacije Mire Temunović i mladih naraštaja koji će raditi na popularizaciji tambure, te davati jednake doprinose zajednici kao što to sada Mira radi.«

Tijekom koncerta prikazano je umijeće sviranja osnovaca, srednjoškolaca, te studenata tambure. Kao solisti nastupili su **Iva Molnar** (A-basprim) i **Nenad Temunović** (tamburaško čelo), a kao vokalni solist nastupio je **Roko Piuković** u pratnji dječjeg zbora. U posljednjoj kompoziciji orkestrima – Festivalskom orkestru HGU-a i Orkestru *Strossmayer*, kojega je pripremio voditelj i dirigent **Marko Sesar**, pridružio se i Katedralni zbor *Albe Vidaković* pod vodstvom **Miroslava Stantića**, a izvedeno je završno kolo iz opere *Ero s onoga svijeta*, te je tako na sceni odjednom nastupilo oko 70 izvođača kojima je dirigirala profesorica Temunović.

U kompoziciji *Tamburice moja*, koja je bila na dar Miri Temunović, nastupili su, uz orkestar i solisti **Matija Temunović** (basprim) i **Tamara Štricki Seg** (vokal).

Kako je već poznato, svi koncerti i manifestacije u organizaciji HGU-a *Festival bunjevački pisama* se redovito snimaju, te bi se ovih dana na društvenim mrežama trebali pojaviti podaci o dostupnosti snimanih materijala, kako Smotre dječjih pjevača i zborova ovoga gala koncerta tako i studijske snimke s ovogodišnjeg 22. *Festivala bunjevački pisama*.

Ž. V.

Godišnji koncert u Hrvatskom domu u Somboru

Nazorov 86. rođendan

Hrvatsko kulturno društvo Miroljub, Hrvatsko prosvjetno društvo u Somboru, Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo Vladimir Nazor, KUD Vladimir Nazor i na koncu, od 2001. godine, HKUD Vladimir Nazor slijed je promjena imena, ali ono što se nije mijenjalo 86 godina jeste rad na okupljanju Hrvata u Somboru

Godišnjim koncertom, na kojem je prikazan rad svih sekcija društva, Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo *Vladimir Nazor* obilježilo je 86. obljetnicu. Za 86. obljetnicu tiskan je 100. broj *Miroljuba*, periodičnog glasila koje hrvatska udruga tiska od 1998. godine. *Nazor* je kao Hrvatsko kulturno društvo *Miroljub* osnovan 1936. godine i od tada neprekidno radi.

Doprinos blagu Hrvata u Somboru

Na rad u prethodnoj godini osvrnuo se predsjednik HKUD-a *Vladimir Nazor* **Mata Matarić**, koji je podsjetio da je *Nazor* u 2022. godini održao svoje najznačajnije manifestacije, aktivno su radili, sportaši, glumci, pjevači, nekoliko gostovanja u Hrvatskoj imala je folklorna skupina.

»U Hrvatskom domu nastavu na hrvatskom jeziku redovito pohađa 16 učenika. U radu *Nazor* je imao financij-

sku potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Ministarstva kulture Srbije, nekoliko pokrajinskih tajništava, Grada Sombora, Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU, HNV-a i ZKVH-a«, kazao je Matarić.

»Da je moglo bolje, moglo je, da je trebalo više sudionika u manifestacijama, trebalo je. Zato vas pozivam da u ovom broju dođete na sve naše manifestacije. Mi druge nagrade nemamo osim vašeg pljeska, a kao udruga gostovat ćemo tamo odakle nam gosti dolaze«, kazao je predsjednik *Nazora*.

Jednoj od najstarijih hrvatskih udruga u Vojvodini na kontinuitetu, ustrajnosti i u lijepim vremenima, ali i u vremenima kada nije bilo lako imati natpis Hrvatski dom u centru Sombora, uputila je predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**.

»Prateći vaš rad, brojne sekcije i projekte ne može se ne primijetiti da u vašem Društvu postoji velika želja za očuvanjem tradicije, čuvanjem naše baštine, ostavljanjem tragova za unuke naših unuka i volja da se sve to uklopi u prostor i vrijeme u kojem živimo. Prije nekoliko godina ovdje smo zajednički pokrenuli nastavu na hrvatskom jeziku i drago mi je vidjeti da to i dalje traje«, kazala je Jasna Vojnić.

U nastavku svog obraćanja predsjednica HNV-a istaknula je da Sombor ima više od 7.000 Hrvata. »Mnogo je djece koja mogu igrati, svirati, glumiti, upisati nastavu na hrvatskom jeziku; više od tisuću onih koji bi večeras mogli biti s nama. Zašto se zabravilo kakav je Sombor nekada bio, kako su se ljudi tako lako odrekli pune dvorane za prelo, kako se dozvolilo da samo nekoćina vuče ta kola za koja nas vrijeme jednom neće pitati gdje su zapela«, kazala je Vojnić i nastavila: »Odlučimo da će nam za 90. obljetnicu ova dvorana biti tijesna, da će dom koji imamo, a za kakvim mnoge udruge čeznu, vrvjeti od djece i mladih. Sve predvjetre smo dobili, novac možemo osigurati, ali o nama ovisi. Odlučimo da će se jedan elektor u IV. sazivu HNV-a i tri elektora u V. sazivu umnožiti na devet. Hvala svima koji

su se i ovoga puta angažirali, koji su svoje vrijeme i talente stavili na raspolaganje zajednici, jer svaki naš uspjeh je i uspjeh Hrvatskog nacionalnog vijeća», kazala je Vojnić i podsjetila na natječaj Ministarstva regionalnog razvoja i europskih fondova na kojem je sudjelovao i *Nazor* i dobio sredstva za popravak krova.

»Radovat ćemo se i kada *Nazor* budemo vidjeli na manifestaciji *Bunjevci bez granica*, na promociji *Dužijance*, *Dužijanci malenih*, *Hrckovom maskenbalu*. Sombor to može i svaki vid takve obostrane suradnje imat će veliku potporu«, kazala je Vojnić.

Četvrt stoljeća *Miroljuba*

Godišnji koncert otvorili su folklorasi sletom igara iz Šumadije, predstavili su se učenici koji pohađaju izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, pjevači, glumci i na kraju ponovo folklor koji je večer završio efektom izvedbom bunjevačkih plesova. Tijekom koncerta podnijeto je i detaljno izvješće o četverogodišnjem projektu digitalizacije arhivske građe Društva.

»U ovoj godini opremili smo prostor u kojem se čuva naša arhivska građa i kupljen je dio opreme kako bi se građa čuvala sukladno propisima o arhivskoj građi. Kupljen je i uređaj za trajni smještaj digitaliziranih dokumenata, čime je osigurano trajno čuvanje digitaliziranih dokumenata i njihovih kopija«, kazala je voditeljica ovog projekta **Marija Matarić**.

Više od 20.000 dokumenata, fotografija iz 86 godina duge povijesti ovog Društva, plakata pohranjeno je na serveru.

Sadašnji pjevački zbor ove godine obiježio je 20 godina djelovanja, a prema riječima pročelnice ove sekcije

Oporuka imala je 17 gostovanja u Srbiji i Hrvatskoj, članovi dramske sekcije su se ovom predstavom plasirali na Festival tradicionalnih pozorišnih formi Vojvodine, a s mnogih gostovanja vratili su se s priznanjima.

Miroljub, *Nazorovo* periodično glasilo, objavio je 100. broj. Prvi broj tiskan je 1998. godine, četiri godine prije nego što su Hrvati dobili status nacionalne manjine u Srbiji. List kontinuirano izlazi 25 godina. »Petnaest suradnika koji su dali značajan prinos u prvih 25 godina u ovom jubilarom broju govore o svojoj suradnji s *Miroljubom* i značaju našeg lista. *Miroljub* su do sada uređivala tri urednika: **Josip Zvonko Pekanović**, **Matija Đanić** i ja. Vrijeme je sada da *Miroljub* preuzmu drugi, novim idejama i vizijama našeg lista«, kazao je urednik **Alojzije Firanj**.

Godišnjem koncertu nazočio je konzul savjetnik Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici **Ivan Rukavina**, v. d. ravnateljice ZKVH-a **Katarina Čeliković**, voditelj Podružnice Hrvatske matice iseljenika u Vukovaru **Silvio Jergović**, predsjednik Ogranka Matice hrvatske u Belom Manastiru **Petar Tokić**, dekan Somborskog dekanata vlč. **Josip Štefković**, dužnosnici Grada Sombora, predstavnici udruga iz Osijeka i Sombora.

Z. V.

Vesne Čuvardić pjevački zbor bio je prva sekcija kada je Društvo osnovano 1936. godine. Tada je imalo oko 40 članova.

Sekcija koja je po broju gostovanja i osvojenih nagrada ove godine bila najuspješnija je dramska. Predstava

9. prosinca 2022. **21**

Godišnji koncert HKDP-a *Jelačić*

Petrovaradinci i njihovi gosti

Hrvatko kulturno-prosvjetno društvo *Jelačić* iz Petrovaradina priredilo je 2. prosinca godišnji koncert. U programu su sudjelovali pjevački zbor i klapa *Jelačića* i gosti iz Velike Gorice – KUD *Gradići*. Koncert je održan u maloj dvorani novosadskog *Spensa*.

Smjenjivale su se kompozicije **Davorina Jenka**, **Josipa Slavenskog**, kompozicije u obradi **Franje Štefanovića**, dalmatinske pjesme, a koncert su otvorili gosti iz Velike Gorice igrama i plesovima iz Zagorja.

Tradicija višeglasnog pjevanja

HKPD *Jelačić* najpoznatiji je po svom glazbenom djelovanju. Višeglasno pjevanje nastavak je tradicije Petrovaradina koja je utemeljena 1880. godine. Mješoviti pjevački zbor osvojio je brojna priznanja, a nastupao je diljem Srbije i Hrvatske.

Pjevački zbor ima oko 30 članova i nasljednik je gradskog zbora Petrovaradina *Neven*. Iz zaostavštine *Nevena Jelačiću* je ostalo oko 100 kompozicija.

»Te kompozicije mi i danas izvodimo, a to su djela petrovaradinskih autora Franje Štefanovića, **Stanislava**

Prepreka i **Ilije Okruglića**«, kaže predsjednik udruge **Mirko Turšić**.

Udruga nema svoj prostor za probe pjevačkog zbora, pa se probe organiziraju u Srpskom narodnom pozorištu.

»Možemo zahvaliti voditeljici prof. **Vesni Krsmanović Kesić**, ako bismo nju izgubili mi više zbor ne bismo imali, jer zahvaljujući njoj koristimo prostorije kazališta. Članovi zbora uglavnom su u ozbiljnim godinama i za probe im ipak treba jedan ugodan prostor. Uz zbor tu je i dalje i naša klapa, i truditi ćemo se da ona ostane jedna od okosnica društva. Kao i drugim udrugama, mladi su nam problem, ali nadamo se da ćemo kada osiguramo prostor za rad zainteresirati i mlađe članove. Osim iz Petrovaradina, naši članovi su iz Novog Sada, Srijemske Kamenice«, kaže Turšić.

»Surađujemo već 18 godina. Krenuli smo od samog početka, radili, nadograđivali repertoar. Oni su divni, toliko se trude i zaista su postigli visok nivo izvođaštva, bez obzira što su amateri. Na žalost, oni su za tih 18 godina ostarjeli i bilo bi dobro kada bismo mogli organizirati neku audiciju i malo pomladiti članstvo«, kaže Vesna Krsmanović Kesić.

HKPD *Jelačić* osnovan je na spomendan sv. Katarine, 25. studenoga 2003. godine. Za prvog predsjednika je imenovan **Petar Barbek**.

Nedugo potom osnovana je pjevačka sekcija koja je pod ravnanjem dirigentice, prof. Vesne Krsmanović Kešić prerasla u ozbiljan višeglasni, mješoviti pjevački zbor.

Od Južne Amerike do Petrovaradina

Gosti iz Hrvatske, KUD *Gradići* iz istoimenog mjesta kod Velike Gorice ima oko 100 aktivnih članova, koji rade u tri plesачke, jednoj tamburaškoj i jednoj vokalnoj sekciji. Zadaća društva je očuvanje pjesme, plesa, starih običaja, nošnji, instrumenata ne samo Turopolja već i ostalih krajeva Hrvatske. U Hrvatskoj surađuju sa susjednim društvima, a gostovali su u Slovačkoj, Bosni i Hercegovini, Njemačko, Italiji, Austriji, Mađarskoj i Albaniji, kao i u Južnoj Americi. Za rad su nagrađeni brojnim priznanjima.

»Htjeli smo poslije korone nagraditi naše članove nekim gostovanjem, stupili smo u kontakt s predsjednikom *Jelačića* Mirkom Turšićem i dogovorili smo naše gostovanje. Još nikada nismo bili u Vojvodini, prvi puta smo u Srbiji, svi su nas lijepo primili, imali smo prijem u Veleposlanstvu Hrvatske u Beogradu. Vjerujem da se neće završiti samo na ovom našem gostovanju već da je ovo početak jedne dulje suradnje«, kaže predsjednica KUD-a *Gradići* **Gordana Kovačić**.

KUD *Gradići* osnovan je 1979. godine. Ljudi koji su krenuli osnivati društvo radili su to praktički ni iz čega. Stvarali su instrumente i nošnje i ostavili u naslijeđe bogat inventar, koji je danas ponos udruge.

Dvorana *Spensa* bila je puna, a nastup *Jelačića* i gostiju iz *Gradića* publika je pratila pljeskom. Godišnjem koncertu nazočili su predstavnici Veleposlanstva Hrvatske u Beogradu, AP Vojvodine, HNV-a, ZKVH-a i *Hrvatske riječi*.

Z. V.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

za izgradnju višeporodičnog stambenog objekta Po+P+3+Pk na k. p. br. 31153, 1280/2, 5363/3 i 5363/5 K. O. Stari grad na uglu ulica Zrinjskog i Frankopana i Lászlóa Szekeresa u Subotici s urbanističko-arhitektonskom razradom lokacije

(naručitelj projekta »Dunav-Coop« d.o.o. Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 16. do 22. prosinca 2022. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs, u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog urbanističkog projekta je »Kubarch« d.o.o. Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 16. do 22. prosinca 2022. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Svečani godišnji koncert novosadskog HKUPD-a *Stanislav Preprek*

Desetljeće pjesme i nastupa

Svečani godišnji koncert HKUPD-a *Stanislav Preprek* održan je 3. prosinca u maloj dvorani *Spensa* u Novom Sadu kojim je ujedno obilježena deseta obljetnica postojanja i rada Ženske pjevačke skupine te udruge. U okviru programa izvedeno je 20 skladbi. *Preprekov* zbor je nastupio pod ravnanjem **Dobrivoja Jan-kovića**, a u dijelu programa pratili su ih i specijalni gosti večeri – veteranski tamburaški orkestar Tamburaškog centra *Cveta Sladić Čiča* iz Novog Sada pod ravnanjem **Zorana Bugarskog Brice**. Također, publika je imala priliku pogledati i monodramu *Sretan rođendan* u izvedbi amaterske glumice i pjesnikinje **Branke Dačević**.

Ženska pjevačka skupina udruge već deset godina crpi i nadahnjuje svoj repertoar pjesmama iz Srijema, Slavonije, Baranje, Posavine, Podravine, Zagorja, Međimurja, Dalmacije i drugih krajeva. Osim nastupa u Srbiji, gostovali su i u Hrvatskoj, Crnoj Gori i Sjevernoj Makedoniji.

Ljubav prema glazbi

Ivanka Horvatić je od samog početka članica ove Ženske pjevačke skupine. Kako kaže, na početku ih je bilo šest, dok je na prošlotjednom koncertu nastupilo 14 članica.

»Kada se osvrnem, ova godina je bila malo bolja nego prethodna. Ipak, u nadi smo i očekivanju boljih vremena. Postoji vječiti problem s prostorijama, stalno nam obe-

ćavaju, ali tko zna kad će to biti, a mi idemo starije, a ne mlađe – to je još veći problem. Nije bilo lako okupljati se deset godina bez prostorija, ali uspijevamo održati probe jednom tjedno. Amateri smo, ali jako volimo ovo, a upravo ljubav je i najvažnija jer na ovaj način negujemo hrvatsku narodnu baštinu«, istaknula je Horvatić.

Kontinuitet u radu

Predsjednik HKUPD-a *Stanislav Preprek* **Krešimir Tkalac** osvrnuo se na značaj kontinuiteta u radu zbora.

»Kada danas nešto traje deset godina, to sigurno i vrijedi. Naša Ženska pjevačka skupina nije samo opstala nego je i rasla u kvaliteti. Prezadovoljni smo što smo u ovim uvjetima uspjeli održati tu skupinu. Ona je nastupala, putovala svake godine na barem jedno putovanje, plus godišnji koncert i još jedan ili dva nastupa u gradu ili negdje po Vojvodini. Gdje god da su bile plijenile su energijom i kvalitetom izvedbe. Ženska pjevačka skupina je nešto što na najbolji način promovira ovu udruhu, jednostavno ona je jedno od naših obilježja«, naglasio je Tkalac.

Realizaciju koncerta pomogli su Grad Novi Sad, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice i Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

K. I. I.

Izložba božićnjaka i božićnih ukrasa u Tavankutu

BOŽIĆNJAK – simbol zajedništva

Izložba božićnjaka i božićnih ukrasa ukrašenih slamom otvorena je prošloga petka, 2. prosinca, u Galeriji Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu. Ekspoziti, koji su do jučer (8. prosinca) bili izloženi u spomenutoj galeriji, od danas se mogu pogledati u predvorju Gradske kuće u Subotici, u okviru izložbe božićnjaka koju priređuje Katoličko društvo *Ivan Antunović*.

U Tavankutu je prikazano 15 božićnih kolača nastalih nakon radionice, održane 21. studenoga na kojoj su *Gupčeve* slamarke s polaznicima izrađivali figurice i božićne ukrase.

Članica Upravnog odbora HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta **Antonija Rudić** ovom je prigodom podsjetila na simbol božićnog kolača.

»Božićnjak je kvasni kolač koji se samo kod bunjevačkih Hrvata pravi za Božić u ovom obliku. Božićnjak ima simbol zajedništva, svega živog na Zemlji,

od Betlehema do prikazivanja svega živog na salašu, koji bi trebao biti na stolu kada se molimo Bogu. Tu su Mjesec, Sunce, cvjetovi, žitno klasje, loza, bačva s vinom, grančice, kvočka s pilićima, *pučka*, krmača s *prasicima*, ovce, jaslje, volovi. Najvažnije mjesto ima Majka Božja s malim Isusom i mali anđeo kao čauš, navjestitelj Božića.»

Izložbu je otvorio predsjednik Katoličkog društva *Ivan Antunović* preč. **Josip Štefković**.

»Ono što poručujete ovom božićnom izložbom jeste da božićni duh živi među vama. To je velika stvar, jer je Božić događaj kada slavimo Isusovo utjelovljenje. Ne samo da nam je Bog postao blizak tako što je bio blizu nas nego je pokazao svoju blizinu s nama u našoj svakodnevnoj. Tu poruku prenosimo dok slavimo Božić da smo i mi kao kršćani upućeni jedni na druge, da želimo izgrađivati zajedništvo, da se ne želimo distancirati od ljudi nego biti bliski sa svima, pogotovo s onima kojima je ta blizina potrebna. Otvarajući ovu izložbu, mi se na to sve podsjećamo.»

Uz poziv na izložbu božićnjaka koja će biti otvorena večeras (petak, 9. prosinca) u predvorju Gradske kuće, u 18 sati, on je najavio da će ovom prigodom biti predstavljena knjiga-fotomonografija o prvih 25 godina ove izložbe, u kojoj su, među ostalim, navedena imena svih dosadašnjih izrađivača božićnjaka.

Tijekom otvorenja tavankutske božićne izložbe nastupila je pjevačka skupina HKPD-a *Matija Gubec*.

I. P. S.

Naši gospodarstvenici (CXXVI.)

Generacije na salašu

Verušić je mjesna zajednica koja je dio Grada Subotice. Ovo naselje na sjeveru Bačke dijeli se na Gornji i Donji Verušić. Mjesna zajednica Verušić obuhvaća teritorij površine od čak 5.700 hektara, a većina malobrojnih žitelja bavi se poljoprivrednom proizvodnjom u okviru obiteljskih gospodarstava na salašima, kojih je sve manje.

Jedan od salaša u Gornjem Verušiću je salaš **Martina Gabrića**. Na ovome obiteljskom poljodjelskom gospodarstvu žive njegova majka **Gabriela**, brat **Ivan** i supruga **Ivana**, dok djeca **Nikola**, **Martina** i **Marija** žive u gradu, ali sin Nikola se na ovom gospodarstvu također bavi poljoprivrednom proizvodnjom.

Smanjena zarada

»Odrastao sam na ovome salašu i radio ovdje, kao i djed **Albe** i otac **Josip**, a naslijedio sam ovo gospodarstvo od pokojnog oca i od sredine devedesetih ja ga vodim. Otac mi je polako, postupno prepuštao poslove, gazdovanje; uvijek sam ga pitao za savjete u svezi raznih poslova, nikada nisam radio na svoju ruku, uvijek je to bio dogovor između nas kako će se raditi, a tako je i sada, jer se uvijek dogovaram sa sinom i bratom. Sada se bavimo samo ratarstvom, a nekada smo držali muzne krave i točili junad. Za naše potrebe imamo nešto svinja, ovaca, peradi, malo vrta. Obradujemo oko 200 jutara zemlje, nešto je u našem vlasništvu, a nešto je u zaku-

pu. Sadimo kukuruz, žito, ječam, repicu i suncokret. Kad rodi, prodajemo naše proizvode u otkupnim mjestima u Subotici, ne skladištimo kod sebe. I to je izvor zarade ovog salaša. Imamo solidnu mehanizaciju, svu potrebnu, od priključnih strojeva, traktora, kombajna«, kaže Martin Gabrić i navodi da su ove godine cijene poljoprivrednih proizvoda bile dosta visoke, ali da medalja ima i drugu stranu.

»Ova godina je bila takva da su prinosi jako mali zbog suše, a cijene proizvoda su bile dosta visoke i na osnovu njih povećane su cijene mineralnog gnojiva i zaštitnih kemijskih sredstava. Kada se izračuna, mi nismo ništa više novca zaradili od prošle godine, prvo zato što je malo rodilo, a drugo jer su povišene cijene neophodnog gnojiva i mi financijski lošije stojimo nego prošle godine kad je više rodilo. Nafta je također poskupjela, dakle troškovi su drastično porasli u proizvodnji, a godina je bila sušna, bez većih prinosa. Tko se ne bavi poljoprivredom i kada vidi da je žito poskupjelo, onda misli koliko je zaradio taj proizvođač, a u stvari trebamo se pitati koliko je primjerice pekar zaradio u tom lancu proizvodnje?«

Martin Gabrić naglašava kako se ne može bez kredita, jer je teško skupiti veći iznos novca za kupovinu poljoprivrednih strojeva. Za dobar stroj se otplaćuje kredit 10 godina, ali radi se s njim i time se zarađuje. »Kredite smo uzimali za mehanizaciju ili za kupovinu zemlje za povećavanje posjeda, jer možda neće uvijek biti dovoljno zemlje u zakup«, pojašnjava Gabrić.

»Zaljubljenik sam u salaše, a tišti me što su mnogi salaši ovdje ruševni. Nestaju«, kaže Martin Gabrić

Sve manje »živih« salaša

Puno je salaša u Gornjem Verušiću koji nisu pokraj ili blizu asfaltnih cesta i ti salaši zbog padalina imaju problem prilaska tijekom jeseni i zime.

»Ovaj salaš je udaljen tri kilometra od asfaltna ceste. Na prilazni put koji vodi i do našeg salaša nasut je tučnik, no loše je urađeno, jer poslije tri godine put se već iskopao dobrim dijelom i to je sada za sanaciju. Slali smo zahtjev subotičkim gradskim vlastima, jer to je vrlo prometan put, povezuje Somborski s jedne i Beogradski put s druge strane. Dakle, to je najkraći atarski put za one koji ovdje žive kada se ide u grad. Put vapi za dobrom sanacijom, čak bi bilo dobro i da se izasfaltira, to je od Subotice prvi put koji spaja dvije spomenute asfaltna ceste. Poljoprivredni proizvodi idu prema gradu i zato je ovaj put poveznica koji puno znači onima koji ovdje obrađuju zemlju. Predsjednik sam Savjeta Mjesne zajednice Verušić. Šaljemo dopise gradskim strukturama, Gradskoj upravi, dakle za sve potrebe naše Mjesne zajednice, ali nažalost nikada ne dobijamo odgovore, ni kada će se nešto moći odraditi ili da neće moći. Na naše dopise nema odgovora. Komunikacija između naše Mjesne zajednice i Gradske uprave je vrlo slaba«, kaže Martin Gabrić i navodi kako u Gornjem Verušiću ima njiva, ali je malo »živih« salaša.

»Ovdašnji salaši priključak na struju su dobili 1974. godine. Tada je ovdje bilo 180 salaša koji su htjeli priključak, a bilo je i onih koji nisu htjeli, i po mom mišljenju bilo je tada oko 200 salaša. Godinama se to drastično smanjilo. Mladi su počeli tražiti posao u gradu ili su otišli u druga sela baviti se poljoprivredom.«

Na obiteljskom salašu

Martin Gabrić je dva puta bio domaćin *Takmičenja risara* u okviru *Dužijance*. Prvi put je to bilo 2001. godine, a 2012. posjetitelje je sačekalo iznenađenje: na imanju Gabrićevih je za *Dužijancu* obnovljen stari salaš pod tršćanim krovom i u njemu su izloženi uporabni predmeti u kućanstvu iz davne prošlosti, iz obiteljske zbirke **Grge Piukovića**, kao etno postavka bunjevačkih soba (»čista soba«, »pododžak« i »čeljadaska soba«).

»U tom obnovljenom salašu je nekada živio moj stric **Nikola. Dužijanac** mi stvarno mnogo znači u životu, to je nešto za što živim cijele godine i jednostavno *Dužijanac* je svaki dan u meni. I dalje pomažem **Vlatku Vojniću Purčaru** u organizaciji svečane povorke konjičkih zaprega prilikom *Dužijance*. Zaljubljenik sam u salaše, a tišti me što su mnogi salaši ovdje ruševni. Nestaju.«

Stanovnici ove mjesne zajednice zbog mnogih potreba moraju ići u grad, jer nema liječnika, ambulante, a ni ljekarne, također nema niti prodavaonice, djeca nastavu pohađaju u gradu.

»Sve u svemu, život na salašu ima svoje specifičnosti. Lijepo je ovdje, osjeti se neki mir. Odlučio sam ovdje ostati, sviđa mi se način života i posao. Platimo porez na imovinu i struju, to je što se tiče troškova salaša, imamo bunar na hidrofor, ogrjeva uvijek ima oko salaša, jer ima 'dračova', no životni troškovi su uvećani s putovanjem, jer se mora otići i do grada, kupiti kruh ili druge potrepštine, ali auto odavno više nije luksuz nego potreba tako da, osim svježeg zraka, salaš ima i svoje druge prednosti. Meni je ovdje udobno. U ovim zimskim danima popravljamo naše poljoprivredne strojeve, dani su kraći, u 16 sati je već mrak, manje je poslova, a navečer pratimo aktualno svjetsko nogometno prvenstvo.«

Zvonko Sarić

Tradicionalna izložba božićnjaka u Subotici

SUBOTICA – Etnološki odjel *Blaško Rajić*, pri KD-u *Ivan Antunović*, najavljuje otvorenje 26. tradicionalne Izložbe božićnjaka, koja će biti održana u predvorju Gradske kuće u Subotici u petak, 9. prosinca, s početkom u 18 sati. Izložba će se moći pogledati do 16. prosinca. Izložba je prodajnog karaktera, a izlažu članovi Likovnog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice i Likovno-slamarskog odjela HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta. Na otvorenju će biti predstavljena monografija *Božićnjaci – 25 godina izložbe božićnjaka*. Knjiga u slici i riječi svjedoči o prethodnim izložbama božićnjaka u Subotici kao i o putovanju božićnjaka po svijetu i izložbama na kojima su prikazani. Urednica knjige je **Jelena Piuković**.

Klapa Barun u Žedniku i Tavankutu

TAVANKUT – Klapa *Barun* sa svojim mandolinskim sastavom gostuje u Žedniku i Tavankutu. Večeras (petak, 9. prosinca) će održati adventski koncert u crkvi svetog Marka evanđelista u Žedniku, s početkom u 18 sati. Sutradan, u subotu, 10. prosinca, glazbenici će održati adventski koncert u Tavankutu, u Domu kulture, s početkom u 18 sati. Organizator ovog koncerta je HKPD *Matija Gubec*. Ulaz na oba koncerta je besplatan.

Klapa *Barun* je prva obiteljska klapa. Osnovana je 2007. s ciljem njegovanja izvorne i komponirane klapske pjesme, pučke duhovne glazbe i duhovne glazbe općenito kroz sudjelovanje na koncertima, smotrama, festivalima i susretima klapa u Hrvatskoj i inozemstvu.

Koncert tamburaša HKPD-a Matija Gubec

RUMA – Koncert Velikog tamburaškog orkestra HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume bit će održan u subotu, 10. prosinca, u župnoj crkvi Uzvišenja Svetog Križa u Rumi. Koncert se održava povodom Dana Društva, a počinje u 19 sati.

Srijemci Sremu za Spomen dom bana Jelačića

PETROVARADIN – Uz potporu Hrvatskog kulturnog centra Novi Sad, Lokalna akcijska grupa *Bosutski niz* iz Privlake (Hrvatske) zajedno sa Zakladom Spomenom bana Josipa Jelačića iz Petrovaradina realizirala je projekt »Opremanje rodne kuće bana Josipa Jelačića u Petrovaradinu«. Želeći predstaviti rezultate navedenog

projekta, sutra (subota, 10. prosinca) u rodnoj kući bana **Jelačića** u Petrovaradinu organizira se manifestacija simboličnog naziva *Srijemci Sremu*. Početak je u 12 sati. Uz prezentaciju, najavljen je i program u kojem sudjeluju: KUD *Apševački veseljac* iz Apševaca, Kulturni centar *Klasje* iz Privlake na Bosutu, HKD *Šid* iz Šida te solisti: samičar **Marko Neferanović** i solistica **Svetlana Palada**.

Božićni koncert u Monoštoru

MONOŠTOR – Božićni koncert *Srična noć je prispila* KUDH-a *Bodrog* bit će održan u nedjelju, 11. prosinca, u crkvi sv. Petra i Pavla, s početkom u 18 sati. Osim pjevačkih skupina domaćina, sudjelovat će i pjevačka skupina HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Sombora.

Godišnja izložba HLU-a Croart

SUBOTICA – Godišnja kolektivna izložba članova HLU-a *Croart* i njihovih gostiju bit će otvorena u utorak, 13. prosinca, u Galeriji Otvorenog sveučilišta u Subotici, s početkom u 18 sati. Izložena djela moći će se pogledati do 31. prosinca. U programu otvorenja sudjelovat će duo gitara – **Robert Đivanović** i **János Bági**.

Smotra hrvatskog filma u Beogradu

BEOGRAD – ZHB *Tin Ujević* priređuje Smotru hrvatskog filma u Beogradu, koja će biti održana od 13. do 19. prosinca u Jugoslovenskoj kinoteci (Uzun Mirkova 1). Svečano otvorenje je u ponedjeljak, 13. prosinca, u 19 sati, nakon čega će publika biti u prilici pogledati nagrađivani film *Murina* u režiji **Antonete Alamat Kusijanović**. Sljedećih dana na programu će biti izbor kratkih i cjelovečernjih filmova iz specijalnog programa »Fokus na žene autorice u hrvatskom filmu«, kao i animirani, igrani i dokumentarni filmovi hrvatske produkcije. Zatvaranje Smotre je u ponedjeljak, 19. prosinca, s početkom u 19 sati, kada će biti prikazan nagrađivani film *Zbornica* u režiji **Sonje Tarokić**.

Tamburaški oproštaj u Tavankutu

TAVANKUT – Nova predstava rađena po tekstu i u režiji **Marjana Kiša** *Tamburaški oproštaj* bit će izvedena u nedjelju, 18. prosinca, u Domu kulture u Tavankutu, s početkom u 19.30 sati. Predstava je puna emocija i pjesme. Ulaznice po cijeni od 300 dinara moći će se kupiti na ulazu prije početka predstave.

Pismo Stjepanu Radiću, premijera Gundulićeve *Dubravke*

3. prosinca 1925. – *Neven* donosi otvoreno pismo ministru prosvjete **Stjepanu Radiću** (predsjedniku Hrvatske seljačke strane). Pismo potpisuju »bunjevački Hrvati«, koji predočavaju ministru kako je 1. prosinca u Subotici proslavljen dan ujedinjenja, »Sve su kuće bile okićene zastavama: srpske (kuće) srpskim zastavama, a bunjevačke kuće hrvatskim... Na ovdašnjem pravnom fakultetu kao najvišoj državnoj ustanovi vila se nova srpska zastava.«

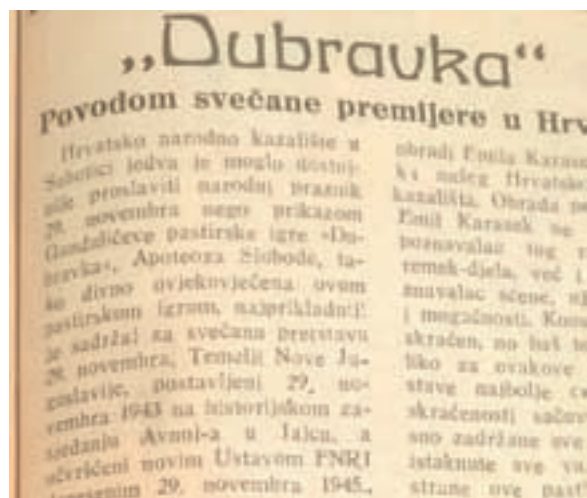
4. prosinca 1952. – *NIN* donosi članak *Subotica: kulturno blago o kome se malo zna*, gdje spominje **Josu Šokčića**. Ovaj čuveni mjesni novinar sačuvao je 10 dvotjednika, 75 mjesečnika, 112 tjednika, 39 dnevnih listova i 10 drugih časopisa i novina, te veliki broj fotografija kulturnih radnika. Njegova zbirka predstavlja 90% primjeraka mjesnog subotičkog tiska u Subotici od druge polovice 19. stoljeća. U njoj se nalaze neki primjerci, koje Gradska knjižnica nema.

5. prosinca 1947. – *Hrvatska riječ* piše da je 29. studenoga u Hrvatskom narodnom kazalištu u Subotici održa-

nizacija društva Srce Marijino) podijelile božićne darove prvog tjedna adventa (30. studenoga). Zajednica je zadjenula ukupno 108 mladih i starih. Prednost su imala djeca bez oca i majke, te zapuštena starija čeljad. Ovom događaju je pored odbora na čelu s **Mandom Šarčević** prisustvovalo i 150 članica.

8. prosinca 1923. – *Hrvatske novine*, glasilo struje **Blaška Rajića**, pišu: »Bunjevci i Šokci još prije 5 godina nisu se priznavali Hrvatima. Danas, kao čitaoci Hrvatskih Novina, priznaju se, svi, Hrvatima, kako što i jesu od istoka. I njih nije doveo do toga priznanja ni Radić, ni Pašić, nego – Bunjevačko-Šokačka Stranka.«

9. prosinca 1922. – *Neven* piše o skandalu, kojeg su izazvali gradski redari u četvrtak, 6. prosinca – dan prije blagdana Začeca Blažene Djevice Marije (u petak 7. prosinca) kada se po starom subotičkom običaju održava tjedna tržnica. Na žitnom se trgu u četvrtak ujutro pojavilo mnogo ljudi s kolima pšenice i hrane. Međutim, petorica redara rastjerali su i prodavače i kupce, govoreći: »Sutra nije blagdan, dođite sutra na tržište«. Salašari su s razlogom bili ogorčeni. Došli su sa salaša udaljenih 10-12 km od grada, vozeći se lošim cestama. I onda su im gradski redari, koje izdržavaju svojim pristojbama, zabranili prodavati na djelatni dan svoje produkte. Zbog toga su ogorčeni seljaci (Hrvati) smjesta sastavili jednu deputaciju, koju je predvodio narodni zastupnik **Blaško Rajić**. Posjetili su zamjenika gradonačelnika **Nikolu Tabakovića**, koji je odgovorio da ne zna o slučaju ništa. Sutradan, 7. prosinca, provokatori (nekatolici) su pokušali opstruirati bogoslužjenje u katoličkim crkvama, govoreći: »Danas nije blagdan«. Člankopisac završava članak primjedbom: »Sramotno je to u XX. stoljeću da pobožno građanstvo bude vrijeđano u svojim vjerskim osjećajima... Zar je Bunjevac poslije oslobođenja samo zato dobar, da plaća porez?«

na premijera pastirske igre *Dubravka* od **Ivana Gundulića**, koja je prvi puta prikazana 1628.

6. prosinca 1938. – *Hrvatski dnevnik* piše da je 4. prosinca u prostorijama Hrvatskog prosvjetnog društva u Subotici bila velika nikolinjska zabava. Najveći humor unio je **Matej Jankač**, koji je otpjevao uz pratnju glasnika **Rovaš sv. Nikole** posvećen pjevačima i pjevačicama HPD-a *Neven*. Rovaš je sastavio **Ivan Malagurski**, predsjednik *Nevena*. Nakon toga dijeljeni su darovi sv. Nikole.

7. prosinca 1930. – *Hrvatska straža* piše da su članice društva Dobrotorne zajednice Bunjevaka (vanjska orga-

»Godine novog preporoda«: 100 godina od rođenja spisatelja i kulturnog djelatnika Ive Popića (1922. – 1993.)

Pjesme i priče s okusom mora

Hrvatska književnost ima svoju dugu povijest, koja nije ni linearna, ni jednosmjerna, ni jednotočna, niti ima jedno ishodište. Zapravo, ta prostorno-vremenska cjelina podsjeća više na krvni sud koji se pruža daleko izvan matične domovine, svuda tamo gdje Hrvati žive ili su živjeli. Tako se hrvatska knjiga može zateći na različitim mjestima planeta. Primjerice, u nama ne toliko dalekom Budimu kroz cijelo 18. stoljeće stvarala je plejada hrvatskih franjevacu okupljenih oko mjesnog samostana. No, iskra hrvatske kulture padala je i mnogo dalje. Kroz cijelo 20. stoljeće u objema Amerikama nekoliko generacija radilo je na očuvanju hrvatske riječi, ali i identiteta. Kontributori su pripadali različitim miljeima. Neki su bili ekonomski emigranti, a neki pak politički. Međutim, vodila ih je ista misao.

S migracijama iskra hrvatske kulture padala je i u Srbiju. Osim tzv. autohtonih Hrvata koji tu žive više stoljeća, tu su stvarali (i stvaraju) i oni Hrvati koji su na ove prostore dolazili kasnije, primjerice tijekom 20. stoljeća. U tu skupinu spada i **Ivo Popić** (1922. – 1993.), subotički spisatelj i kulturni djelatnik podrijetlom iz Dalmacije.

Simbiotski kulturni procesi

Zajednička država i valovi simbiotskih procesa iznjedrili su nekoliko generacija plodnih pisaca koji su svoja djela praktički posvetili ideji zajedništva, jedinstva. Najznačajniji predstavnik tih kulturnih strujanja je bio, razumije se, **Ivo Andrić**, koji je dobio Nobelovu nagradu kao jugoslavenski književnik. Pridjevak »jugoslavenski« kao nacionalno-kulturna denominacija (oznaka) pripadnosti i

pisca i njegovih djela bio je više od službenog nazivlja. Doista, Andrić je bio pisac svih naroda i narodnosti Jugoslavije, jer su se u njegovim kompleksnim povijesno-psihološkim romanima mogli prepoznati gotovo svi stanovnici zemlje.

Isto vrijedi i za sve one književnike, koji su također svojim djelima kroz pronalaženje zajedničkih točaka htjeli dovesti u sklad nacionalne, vjerske i druge razlike. Većina njih su, nažalost, pod sjenom ratova i poslijeratnih kulturnih promjena, pali u zaborav. Tu sudbinu dijeli i Popić.

Karijera u Subotici

Popić je rođen 29. studenoga 1922. u Kaštel Štafiliću kod Splita (nedavno se navršilo točno 100 godina od njegova rođenja). Sudjelovao je u Narodnooslobodilačkoj borbi. Krajem 1940-ih dolazi u Suboticu, gdje je postao upravnik Doma JNA. Nakon demobilizacije nalazio se na čelu mnogih kulturnih ustanova u Subotici. Bio je upravnik Dječjeg kazališta, tajnik Kulturno-prosvjetne zajednice, Općinske zajednice kulture itd. Svoje prve književne tekstove počeo je objavljivati u *Hrvatskoj riječi/Subotičkim novinama* početkom 1950-ih. Također je objavljivao u *Rukoveti*, osječkoj *Reviji*, somborskim *Dometima*. Bio je član Društva književnika Vojvodine. Također se bavio i pisanjem likovnih i književnih prikaza. Pisao je na hrvatskom i srpskom jeziku. Prevođen je na mađarski (*7 Nap, Űzenet*) i na turski jezik.

Odlike

Popić je, istina, bio kroz veći dio svoga života i rada Subotičanin, ali nije pripadao onim kulturnim stremljenjima, odnosno hrvatskim književnicima koji su se u svojim djelima, u većoj ili manjoj mjeri, bavili temama iz života ovdašnjih Hrvata. Zapravo, jedine identitetske sastavnice koje se opažaju u njegovim djelima vezane su gotovo isključivo uz njegovu rodnu Dalmaciju, čiju najprepoznatljiviju odliku upravo predstavlja *Sinje more* sa svom svojom bogatom florom i faunom. Uz to, slovi i za jednu od najglasovitijih svjetskih kolijevki moreplovaca. Kroz gotovo sve njegove pjesme i priče dolazi do izričaja »okus mora, kamena i soli«, kojeg se pisac, čini se, sjećao, dugo po napuštanju rodne grude.

Opus

Svojim stvaralaštvom Popić je ostavio trag koji je, kako je ranije navedeno, s propašću koncepta integralnog,

(pjesme, 1968.); *Djevojčica i oblaci* (priče za djecu, 1968.); *Šta ribice sanjaju* (pjesme za djecu, 1969.), *Na dnu mora puna korpa čuda* (pjesme i priče za djecu, 1971.), *Sunce puši modru lulu*, (pjesme za djecu, 1974.) i *Svijet oko mene* (pjesme, 1976.).

U knjizi *Svjetlosti prostora : portreti subotičkih likovnih umjetnika* (1978.) opisao je stvaralaštvo sljedećih autora: Árpáda G. Balásza, Gábora Almásija, Mihajla Dejanovića, Pála Petrika, Gábora Silágyija, Imrea Sáfránya, Magdolne i Ferenc Kalmára, Józsefa Togyerása, Iva-

na Jandrića i Jovana Devića.

Također se okušao i u dramskom stvaralaštvu. Više njegovih komada izvedeno je u subotičkom Dječjem kazalištu. Preminuo je 30. siječnja 1993. godine.

Vladimir Nimčević

simbiotičkog kulturnog razvoja gotovo izbljedio. Objavio je osam knjiga, sedam poezije i proze, dok jedna predstavlja doprinos istraživanju subotičke umjetnosti druge polovice 20. stoljeća. Knjige poezije i proze su: *Spavalo je more* (pjesme za djecu, 1966.), *Daljine nisu bajke*

14. Susret hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva *Stjepan Kranjčić* u Križevcima

Nagrađene priče Žigmanova i Perušića

U Križevcima je u subotu, 3. prosinca, održana završna svečanost 14. Susreta hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva *Stjepan Kranjčić*, dodijeljene su nagrade te je predstavljen zbornik najuspjelijih radova *Istini u pohode*, objavio je portal *prigorski.hr*.

Riječ je o jedinom književnom natječaju i susretu za književnost u Hrvatskoj protkanom kršćanskim vrednotama u kratkim književnim žanrovima: poeziji, kratkoj priči, putopisu, eseju i monodrami. U pet žanrova nagrađeno je ukupno 15 radova, među kojima su i radovi dvojice autora koji djeluju na književnoj sceni Hrvata u Srbiji. Naime, u žanru kratke priče prva je nagrada pripala **Milivoju**

Pašičeku iz Zagreba za priču *Ak negdo vse zna, Bog to zna*, druga nagrada **Tomislavu Žigmanovu** iz Subotice za priču *Lajčina prazna putna torba*, a treća nagrada **Lajči Perušiću** iz Zagreba (podrijetlom iz Subotice) za priču *Ukradena dolina*. Pokrovitelj te nagrade bio je *Glas Koncila*, koji je i nakladnik zbornika, a nagrade je dodijelio član uredništva katoličkoga tjednika i književnik **Luka Tripalo**.

Predstavnici pokrovitelja dodijelili su 1.500 kuna prvonagrađenom autoru, 1.000 kuna drugonagrađenom i 500 kuna trećenagrađenom autoru te po jedno svoje književno izdanje. Nagrađeni su autori u svoje domove ponijeli i izdanja organizatora natječaja i književnoga susreta Udruge za promicanje znamenitih Križevčana *Dr. Stjepan Kranjčić*, Grada Križevaca te križevačkih župa sv. Ane te BDM Žalosne i sv. Marka Križevčanina.

Stručni ocjenjivački sud radio je u sastavu: prof. dr. sc. **Vladimir Lončarević**, prof. dr. sc. **Sanja Nikčević** i **Andelko Katanec**. Na natječaj se javilo 135 autora iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Srbije i Italije s ukupno 205 književnih radova (113 pjesama, 46 kratkih priča, 10 putopisa, 21 esej i 15 monodrama). Od pristiglih radova 35 je (16 pjesama, 7 kratkih priča, 5 putopisa, 4 eseja i 3 monodrame) objavljeno u književnom zborniku *Istini u pohode*.

Književni susret održan je i uz potporu Ministarstva kulture i medija Hrvatske, Pučkog otvorenog učilišta Križevci, *Radnika* d. d. i KTC-a d. d.

D. B. P.

Rad umjetnika Borisa Burića: *Boris Burić (90)*

Broj policajaca i umjetnika je u stalnom porastu

Boris Burić (90), ekscentrični i problematični umjetnik koji nije pristajao na kompromis, u svoje vrijeme se družio i surađivao sa svim avangardnim umjetnicima. Rođen je u Beogradu 1932. godine. Još kao mali, odrastajući u vrijeme Drugog svjetskog rata i u godinama siromaštva koje su uslijedile znao je da će biti umjetnik. Put ga vodi u Rijeku gdje upisuje umjetničku školu, kasnije upisuje Visoku školu likovnih umjetnosti u Beogradu u klasi profesora D. B.

Burićeva umjetnička praksa proteže se kroz više od šest desetljeća, a njegov rad obuhvaća crtanje, slikanje, elemente performansa, umjetničke akcije, pa čak i gerilske umjetnosti. Burić je svojim radom uvijek pomjerao granice percepcije umjetnosti, ne samo kao prostora političke borbe nego i filozofskog promišljanja smisla kao preduvjeta za društveni i umjetnički opstanak. Istovremeno pripadajući i djelujući u različitim kulturama (europskoj, francuskoj, jugoslavenskoj, američkoj, hrvatskoj, srpskoj, crnogorskoj) Burić je uspio ostati ono što je bio i na početku svoje karijere – istinski umjetnik. Ostatak će upamćen po kontroverznom i neuobičajenim nastupima, po »odbacivanju poželjnih društvenih konvencija«, on je nepredvidiv i neprilagodljiv, često je imao otpor prema galerijama i izložbama.

Prva stanica nakon izbacivanja s akademije, jer ste se potukli s profesorom slikanja, bila je Pariz, pa bih počeo ovaj intervju od samog početka Vašeg puta u svijetu umjetnosti. Što je za Vas značio Pariz kao centar europske umjetnosti u tom periodu?

U početku bijaše jezivo. Naglavovao sam se i nasamovao kao nijedan. Da ne bih umro od gladi, odlazio sam u Louvre i vodio kipove na pišanje. Za svaku skulpturu koja bi pisala dobijao sam jedan franak. Kupao sam mrtvace, pisao pjesme, čuvao garaže, nosio terete, radio u farbari, spavao ispod mostova i družio se sa samim sobom. Pokušavao sam se adaptirati, da malo ličim na nekog Parižanina. Stvar je u tome da svi naši pariski slikari (svi odreda), nisu mogli opstati bez novca i bez zaštite galerista. Oni su najamnici, robovi novca i galerista, jer moje je mišljenje, svi ti šticećnici, tijekom vremena dođu do zenita i ne mogu dalje. Meni su se smijali, jer sam se družio s prostitutkama i beskućnicima, ali su me itekako poštovali jer su znali da sam pravi majstor, ja u tom periodu jedini nisam imao galerista. Taj period krize je kratko trajao na svu sreću, ubrzo su čuli za mene i neki bogatuni su otkupili par mojih crteža.

Tamo ste imali susret s Picassom i Dalijem?

Sve te tipove sam osobno poznao, Dali je dolazio na Montparnasse s leopardom, odjeven u neku svilenu togu i crtaju ga umjetnici-klošari. Gledajte, svi su dolazili da traže od Dalija potpis i da se fotografiraju s njim, on je igrao igru. Normalno je bilo da je nešto značio za mene. S druge strane, ja sam se divio Picassou i mislio sam kad dođem da ću ići pokazati mu svoje radove i poželio sam biti njegovim đakom. Jednoga dana dok sam prolazio Montparnassom sam

ga prepoznao i zaustavio. Upitao sam: »Oprostite, jeste li ste Vi Pablo Picasso?«. Mali, ćelavi Picasso, zdepast kao radnik na meksičkoj plantaži. »Jeste, jeste, ja sam Picasso, a što Vam treba, mladi gospodine?«, rekao je, misleći da tražim neku ulicu, a možda i milostinju. Sićušni starčić, pogrbljen, glava mala kao čioda, ali očiju živih kao revolver, no sve u svemu što bi Crnogorci rekli – obični jado. To je bio moj prvi susret s njim, i kao da me razočarao, nikad više nisam poželio biti njegov đak. Hoću reći: ne postoje svetinje. Za pametne ljude svi bogovi su već odavno mrtvi.

Što se dalje događalo u Vašoj karijeri, koja Vam je sljedeća stanica bila?

Ostao sam u Parizu do početka 60-ih godina, tada sam se nekako snalazio, izlagao sam u raznim galerijama, prodavao svoje crteže, nisam više morao posuđivati košulju da bih izašao na sastanak s djevojkama. Odlučio sam da je dosta, Pariz je jedna velika kanta za smeće, uvijek bila i ostala! Vratio sam se u Jugoslaviju, dočekali su me kao junaka, svi su govorili – eno ga naš velemaistor, našli su mi par galerija u kojima sam mogao izlagati i prodavati svoje radove, ali ubrzo mi je zbog mog temperamenta sve to dosadilo, a i umjetnost se mijenjala, predosjećala se velika promjena. Otputovao sam u Zagreb i riješio da opet krenem od nule. Tabula rasa. Razmišljao sam o odustajanju. Odustajanje! To bi zaista bio jedinstven umjetnički čin, mislio sam. Družio sam se s umjetnicima sličnog razmišljanja i naše zajedničko djelovanje bilo je okretanje glave od jednog loše sazidanog društva, razlog zajedničkog druženja bio je okušati se u eksperimentu življenja! I to ne svatko sam, već u grupi, čime je niz različitih aktivnosti iz svakodnevnog života postao umjetničkim događajem.

Dakle, ti oblici Vašeg ponašanja se nikad nisu materijalizirali?

Ne. Zajednički koncepti i projekti, šetnje, skupovi, umjetnička komunikacija putem pošte bili su oblici kreativnog i duhovnog praznjenja. Skupovi bi se održavali u obliku šetnji negdje u okolici Zagreba, a povod im je mogao biti komisij-ski pregled početka proljeća ili jeseni. No, sve vrijeme sam razmišljao o slikarstvu i kako se skoro nikada nisam bavio tim medijem, jednostavno sam znao da se moram i time pozabaviti; uveseljaval me je ideja i zamisao da postanem slikar. Ja slikar! Pa to je fenomenalno, rekao sam sebi. Teško je poznati život, ali je slikanje lako, treba samo započeti, a poslije ide samo. Slaže se jedno na drugo i kad završiš sliku vidiš da je na njoj sve šareno, isto kao i u životu.

U osnovi rada *Boris Burić (90)* nalazi se fiktivni umjetnik rođen 1932. godine koji kroz intervju u novinama priča o svom razvojnem putu i prisustvu u polju umjetnosti od preko šest desetljeća. *Boris Burić (90)* je kolaž napravljen od različitih događaja i izjava karaktera od 50-ih godina naovamo. Rad se objavljuje u sklopu izložbe *ARTikulacije III: Afera* koja će biti otvorena sutra (subota, 10. prosinca) u Suvremenoj galeriji Subotica.

No, i u tom pothvatu Vas je pratila i jedna afera?

Oduvijek su u umjetnosti postojali skriveni mehanizmi moći koji mogu umjetnika uzdići, ali i duboko napasti ako im se ukaže da ometa nečije pozicije. Maštovitost mojih motiva na slikama je prevladavala uobičajene domete i jednih i drugih slikara, i samoukih i akademskih. U osnovi afere se nalazila sumnja da ja nisam autor slika koje su tada bile priznate kao relevantna i autentična umjetnost. Ja sam najprije moralno napadnut intenzivnom sustavnom medijskom kampanjom, a vrhunac te budalaštine je moment kada sam pozvan da slikam pred komisijom kako bi utvrdili stojim li ja iza tih radova. Taj napad sam doživio kao osobni napad i uvredu mene kao čovjeka, a taj napad je ujedno i posljednji trzaj starih sistema vrijednosti i institucija u kulturi pred pojavom novih fenomena u umjetnosti i snažnim razvojem onoga što zovemo suvremena umjetnička praksa.

(Foto: iz arhiva umjetnika, Galerija Podroom, Zagreb 1974.)

Kako ste se odlučili izaći na ulicu i tamo nastaviti svoju umjetničku praksu?

Novac je novac, umjetnost je umjetnost. Nisam htio robotovati ni novcima ni mediju, javila mi se želja da eksperimentiram s filmom, radio sam kolaže, pisao poeziju, fotografirao... Vođen osobnim primjerom propagirao sam umjetnost kao društvenu kritiku preferirajući izlaganje na otvorenom, otvoreno kritizirajući cijeli tadašnji galerijsko-muzejski sistem. U galeriji *Podroom* sam taj izlazak iz sistema najavio kada sam repetativno gađao zid galerije kockom kaldrme. Uostalom, sama činjenica da je nekom dana prilika da izlaže u galeriji je bitnija od onoga što će se u njoj dogoditi ili izlagati. Napustio sam svaki oblik umjetnosti koji previše produkcijski košta jer sve što želiš reći može stati na papir... A4 formata. Poanta je da ako znaš tko si onda je lako praviti umjetnost. Većinu ljudi danas i više nego ranije zaista brine više njihov imidž nego rad. Umjetnici su dozvolili biti ukalupljeni ili formatirani, pristaju na sve uvjete koje diktira »globalna moda« samo da bi bili viđeni. Vangalerijske aktivnosti i akcije su mi uvijek bile bliskije i iskrenije s onim tko sam ja zapravo, s mojim korijenima. Zapravo, sve se odvija tu, umjetnici su u zabludi da se sve događa u galerijama. Tamo ljudi rijetko i da gledaju u umjetnost, a kamoli da je razumiju, oni se gledaju međusobno, odmjeravaju, gledaju što tko nosi i kakvu frizuru tko ima. Zato i kažem da je umjetnička publika najlošija publika, preobrazovana, konzervativna i preozbiljna; nemaju kapaciteta da razlikuju kritiku od šale, kič od kempa. Zašto bih se ja onda dodvoravao njima?

Kakve su to izložbe akcije bile koje ste izvodili na otvorenom?

Akcije su se odvijale u javnim prostorima grada, trgovima, ulicama, tržnicama, ispred raznih galerija. U tome se razdoblju premještaju težišta percepcije umjetničkih djela i mijenja se odnos umjetnik – djelo – publika. Već je samo izvođenje radova u javnosti bilo autonomno djelo, ispitivanje uloge djela, publike i reakcije javnosti. Zapisivali smo te reakcije, nekad su ljudi govorili katastrofalne stvari: »umjesto da čistite trg, vi smeće nosite«, »što im to treba, nek doma tuku svoje žene«, »izruguju se sami sebi«, »umjetnici-bijednici«... netko se znao zadržati. Ja sam se oduvijek bavio umjetnošću i nisam mogao razumjeti zašto reagiraju tako grubo i s tolikim prijezirom na ono što sam smatrao svojom osnovnom vokacijom. »Umjetnik? Ma nemoj!«, opet s druge strane mene je to sve jako zabavljalo u tom momentu. Tako je i nastala parola »umjetniče – bijedniče«.

Uspostavljate li odnos tog vremena s ovim danas?

Mislim da su moji radovi aktualni i danas. Ni tada se nisi smio zamjeriti državi i državnim tijelima i sistemima moći. Moje radove i akcije povezuje ispitivanje sadržaja »javnih stvari« – izražavao sam ih putem oglasa, postera, parola. Lijepio sam plakate na kojima je pisalo »Umjetniče bijedniče«, to je bila samokritika, a prati je i nastavak »voli svoju zemlju kakva god da je«. Cinizam i sarkazam dosta je bio zastupljen u mojim radovima. Kritika svega što postoji mora krenuti od samokritike. Također sam imao na umu da je »Umjetnost ne otići u zatvor«.

Što se događalo 80-ih godina, zašto ste se povukli sa scene?

Zapravo i nisam, mijenjao sam identitete. Bio sam prisutan pod drugim imenima i dan-danas sam, nadam se da shvaćas zašto ne bih pričao dalje o tome.

Za kraj, kako vidite umjetnost danas i ima li nade za neki novi impuls, za neke promjene u 2022. godini?

Umjetnost je u velikoj krizi, udavljena je u hiperprodukciji svačega, plošna, bez dubine, opsjednuta sobom, zatrovana taštinama, interesima... mora se direktno problematizirati... i to važi za svaki segment i tiče se svakog šrafa: umjetnika, kustosa, institucija, nezavisnog sektora. Jedno dubinsko preispitivanje svega. Umjetnost pripada narodu. Narod to mora razumjeti i voljeti, to mora biti ukorijenjeno i rasti s njihovim osjećanjima, mislima i željama, u njima mora buditi i razvijati umjetnika.

U protivnom?

Broj policajaca i umjetnika je u stalnom porastu. Godine 2042. svi će biti policajci, dok će 2082. neki poželjeti da budu umjetnici.

»Kada smo s autoricama izložbe **Tanjom Juričan i Ivanom Ivković** razgovarale o mediju s kojim bismo željele surađivati na ovom zanimljivom poslu – jer je veoma nesvakidašnje da dio izložbe, čitav jedan rad, bude objavljen u tisku, suglasile smo se da suradnju ponudimo upravo *Hrvatskoj riječi*, ne samo zato što Boris Burić djeluje na relaciji Beograd-Rijeka, već i zbog sagledavanja vašeg tjednika kao dobre platforme za komunikaciju novih ideja«, kaže kustosica SGSU **Nela Tonković**.

Predstavljanje knjige i slikovnice o s. Amadeji

Knjiga prof. dr. **Ivice Raguža** *Ja služim Bogu. Duhovni život majke M. Amadeje Pavlović* i slikovnica *Majka*

Amadeja, kojoj je tekst sastavila s. **Krista Mijatović**, a ilustrirala s. **M. Margita Gašparovsky**, predstavljene su u subotu, 3. prosinca, u Petrovaradinu.

Svečano misno slavlje predvodio je župnik petrovaradinske župe sv. Roka vlč. **Marko Loš**, dok su u koncelebraciji bili župnik u Srijemskoj Mitrovici preč. **Eduard Španović**, župnik u Irigu vlč. **Blaž Zmaić**, župnik župe Uzvišenja sv. Križa u Petrovaradinu i upravitelj Svetišta

Gospe Snježne u Tekijama vlč. **Ivan Rajković**. Kasnije im se pridružio i generalni vikar Srijemske biskupije i župnik u Rumi mons. **Josip Ivešić**.

Župnik je u uvodnom dijelu pozdravio vjernike koji su iako u malom, ali velikog srca, došli sudjelovati na presvetoj euharistiji, kao i u prigodnom programu koji je slijedio. Pozdravio je sve sestre, njih devet koje su došle iz Đakova predvođene provincijalnom poglavaricom s. **Valerijom Široki**, kao i s. **Ceciliju Tomkić** iz Srijemske Mitrovice, koja je pripremila i vodila liturgijsko pjevanje tijekom mise, kao i brigu za glazbenu pratnju tijekom programa. Sve je okupljene stavio pod posebnu zaštitu sv. Franje Ksaverskoga, čiji se spomendan slavio, kao uzor u nesebičnom i neustrašivom naviještanju evanđelja sve do dalekoga Japana, što je i majka M. Amadeja neustrašivo u svoje vrijeme živjela i svjedočila »i na što smo svi pozvani«.

Nakon mise slijedilo je predstavljanje knjige i slikovnice koje je organizirala i uvodnu riječ održala s. **M. Estera Radičević**, dok je knjigu i slikovnicu predstavila s. **Marija Stela Filipović**.

Slijedio je blagoslov kipa sv. Josipa, kojemu je uvodnu riječ iznijela s. **M. Estera Radičević**, svjedočeći o čudu sv. Josipa, na molitvu majke M. Amadeje i sestara.

IKA

»Majko, djetinjstva moga vilo. Majko, sve blaženo ti bilo...«

MARTA PEĆERIĆ

23. rujna 1946. –
1. prosinca 2022.

Nakon kratke i iznenadne bolesti napustila nas je voljena supruga, mama, baka, baba i sestra. S ljubavlju i poštovanjem živim i dalje u našim srcima.

Pokoj vječni daruj joj Gospodine!

Vole Te Tvoji najmiliji: Šime, Miroslav, Marina, Marija, Ana, Petar, Slaven, Pavao, Roko, Marijana i Ivan.

Hodočašće vjernika iz Golubinaca

Na spomendan sv. Franje Ksaverskog, u subotu, 3. prosinca, četrdesetak župljana župe sv. Jurja mučenika iz Golubinaca u okviru godine kada se obilježava 250 godina od uspostave župe hodočastili su u marijansko svetište Đakovačko-osječke nadbiskupije u Aljmaš. Uz srdačan doček sadašnjeg upravitelja Svetišta Gospe od utočišta vlč. **Tomislava Čurića** prisutan je bio i preč. **Ante Markić** koji je svetištem upravljao skoro punih 50 godina. Misno slavlje predvodio je župnik u Golubincima vlč. **Zdravko Čabrac**, a umjesto homilije preč. Markić je upoznao hodočasnike s poviješću Svetišta i njegovim usponima, ali i teškim danima.

Slijedeće hodočasničko odredište je bila župa Preslavnog imena Marijina u Osijeku, gdje je hodočasnike do-

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Kršćanska strpljivost

čekao župnik vlč. **Filip Perković**, koji se uz izraze dobrodošlice zajedno s vjernicima uputio u župnu crkvu gdje su ukratko upoznati s poviješću župe i same crkve. Nakon razgledanja hodočasnici su se uputili u Pastoralni centar župe na okrjepu i druženje.

Istoga dana posjetili su i staru gradsku jezgru – Tvrđu, gdje se imala prilika prošetati i vidjeti kako izgleda povijesna baština grada, kao i dan ranije otvoren adventski vašar.

Posljednja, ali svim hodočasnici najdraža postaja toga dana bio je posjet župi sv. Roka u Veliškovcima, gdje je na službi nekadašnji golubinački župnik vlč. **Vjekoslav Lulić**.

D. K.

Misa ustoličenja nadbiskupa Németa

Svečano euharistijsko slavlje tijekom kojega će biti i obred ustoličenja novog nadbiskupa Beogradske nadbiskupije i metropolita mons. dr. **Lasla Németa** bit će slavljen u subotu, 10. prosinca, u katedrali Uznesenja Blažene Djevice Marije u Beogradu (Hadži Melentijeva 75). Misno slavlje počinje u 11 sati, a izravni prijenos možete pratiti putem valova Radio Marije Srbije.

Misa zornica na valovima Radio Marije

Radio Marija Srbije svakog radnog dana ima izravan prijenos misa zornica za sve stare i bolesne koji ne mogu doći u crkvu. Svakog dana misa počinje u 6.30 sati, a tjedno se mijenja mjesto prijenosa. Tako će u narednom tjednu mise zornice biti iz crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Zemunu.

U susret blagdanima

10. prosinca – Gospa Loretska
11. prosinca – 3. nedjelja došašća – Materice
13. prosinca – Lucija, Jasna, Svjetlana
15. prosinca – Drinske mučenice
18. prosinca – 4. nedjelja došašća – Oci
24. prosinca – Badnjak, Adam i Eva
25. prosinca – Božić
26. prosinca – Stjepan prvomučenik

Još uvijek se nalazimo u prvom dijelu došašća, koji nas želi pripremiti za drugi Kristov dolazak. Do sada su naglašavani obraćenje i budnost, a ove nedjelje nas Jakov u svojoj poslanici podsjeća na strpljivost (usp. Jak 5,7-10), koja nam je također važna u našoj pripravi za susret s Gospodinom.

Bog donosi spasenje

Drugi Gospodinov dolazak znači izbavljenje svih onih koji nepravedno podnose patnje na ovome svijetu. Već je Stari zavjet tako najavljivao dolazak Gospodnji. Prorok Izaija opisuje kako će to izgledati: »Sljepačke će oči tad progledati, uši se gluhih otvoriti, tad će hromi skakati ko jelen, njemakov će jezik klicati, vraćati se otkupljenici Gospodnji. Doći će u Sion kličući od radosti, s veseljem vječnim na čelima; pratit će ih radost i veselje, pobjeći će bol i jauci« (Iz 35,6a.10). Dakle, svaka nevolja i tjeskoba nestat će kada Gospodin pohodi zemlju, jer patnje više neće biti. Ovo obećanje posebno je važno za one čija je patnja uzrokovana nepravdom i zlobom drugih ljudi, a od koje se ne mogu izbaviti. Ono daje nadu svima koji su potlačeni i nepravedno mučeni. Izaija obećava: »Recite preplašenim srcima: 'Budite jaki, ne bojte se! Evo Boga vašega, odmazda dolazi, Božja naplata, on sam hita da vas spasi!'« (Iz 35,4). U tom svjetlu nade treba izdržati nametnute patnje, jer će sam Gospodin donijeti spasenje.

Strpljenje

No, vrijeme iščekivanja se odužilo, onaj koji pati gubi strpljenje pod teretom svoga križa. Zato Jakov poziva na strpljivost da se ne bi patnik svojim pogrešnim postupcima svrstao na stranu onoga koji čini grijeh. Teško je dugo podnositi nepravdu, pa čovjek često poželi uzeti prav-

du u svoje ruke, poželi sam kazniti svoga tlačitelja ili onoga koji je uzrok njegove patnje. No sv. Jakov podsjeća: »Evo: ratar iščekuje dragocjeni urod zemlje, strpljiv je s njime dok ne dobije kišu ranu i kasnu. Strpite se i vi, očvrstnite srca jer se dolazak Gospodnji približio!« (Jak 5,7-8). Strpljivost je jedna od vrlina koja resi Kristove učenike. Kršćanin je strpljiv, ne zato što je izdržljiv nego zato što njegovo strpljenje izrasta iz nade da će Gospodin njegovim mukama donijeti kraj, a na tom kraju uslijedit će i nagrada za strpljenje. Stoga kršćanin svoju patnju podnosi u radosti, a strpljenje mu teško ne pada. Kada nastupe krize, jer patnje nije lako podnositi, onda stoji ovo Jakovljevo ohrabrenje, izdržati do Gospodnjeg dolaska. A Gospodin neće možda doći nego dolazi sigurno.

Uzor su nam proroci

Mnogi su izloženi patnjama zbog vjernosti Bogu i njegovim zapovijedima. Čovjeku se često čini da oni koji za Boga ne mare bolje žive, sve im je lakše. A često su ti koji za Boga ne mare uzrok nevolja onih pobožnih. To vjernika može obeshrabriti, dovesti upravo do toga da izgubi strpljenje u svojoj patnji i okrene se od Boga, te postane sličan nevjerniku. Zato Jakov podsjeća: »Za uzor strpljivosti i podnošenja zala uzmite, braćo, proroke koji su govorili u ime Gospodnje« (Jak 5,10). Proroci su zbog Božje poruke koju su prenosili narodu često bili progonjeni, te su podnosili patnje. No, nikada nisu odbacili službu koju im je Gospodin povjerio niti su prestali biti vjerni Bogu. Naprotiv, strpljivo su podnosili svaku muku, naviještajući Božju poruku.

Tako nas Sveto pismo u ovo vrijeme pripreme podsjeća da je strpljivost važna kršćanska odlika u kojoj se trebamo vježbati. Strpljivo podnositi svaku muku do susreta s Kristom.

Jelisaveta Kujundžić o (pred)božićnom vremenu

MATERICE – posebno iščekivan blagdan

»Materce su se jako iščekivale u našoj obitelji, sve se pripremalo dva-tri dana prija. Posebno se čekalo ko će ujutru prvi mami čestitat. Ona je sve nas darivala i to je bilo mara-mica jel čorape, al to je nama bilo veliko štogod«, prisjeća se Jelisaveta Kujundžić

Rodni salaš **Jelisavete Kujundžić** u Kujundžićevom šoru u Maloj Bosni, a sada i kuća u subotičkom naselju Ker, za kršćanske su blagdane bili, a i danas su prepuni i prebogati dječjim smijehom i radošću. Rođena u obitelji s 15-ero djece, potom mama njima troma, a sada *majka* 11-ero unučadi (10 djevojčica i 1 dječak) i *pramajka* četvero praunučadi (2+2), nije mogla poželjeti više od tolike ljubavi i prisutnosti svojih najmilijih za obiteljske blagdane. A svi oni, svake večeri za Materice, ispune joj kuću, no prije svega njezino srce.

Faljen Isus, gazdarice...

Na njenom rodnom salašu posebno se štovao blagdan – Materice.

»Materce su se jako iščekivale u našoj obitelji, sve se pripremalo dva-tri dana prija. Otac je donosio sve što tri-ba za ovaj blagdan – jabuke, orasa, koje smo sve imali svoje. Posebno se čekalo ko će ujutru prvi mami čestitat Materce. Mama je sve nas darivala i to je bilo mara-mica jel čorape, al to je nama bilo veliko štogod. To se

onda nije tako lako kupovalo, jel to je bilo posli rata. Moja mama, koja je rodila nas četvoro (tri sestre i brata), umrla je jako mlada. Tata se opet oženio, al ona je bila stvarno mama svima nama, nikad nije kazala mom ocu – ta tvoja dica, svi smo joj bili isti, prema svima se jednako ophodila i svu ljubav je utkala u nas. I zato smo jako volili Materce«, prisjeća se Jelisaveta Kujundžić.

Tu je ljubav potom prenijela na svoju djecu, unučad i prauunučad, pa je tako svi oni svake godine posjete na ovaj obiteljski kršćanski blagdan.

»Na taj dan mi dođu uveče sva dica, unučad i prauunučad i darivam i. To bude puno smijanja, divana, podsicanja kako su kadgod dolazili kod nas na salaš u Malu Bosnu, a sad sam svima bliže otkad sam u varoši. Darivam i kad svi budu na okupu, u vrećicama s crvenim il plavim mašnicama dobiju jabuke, orase, koji slatkiš, a dobiju i malo novaca. Još mi dolazi i od moje sestre **Doce** sin **Ivan**, koji kaže – na Materce se mora ić kod teta Lize, a pokadgod dođu i njegovi sinovi **Marin** i **Krunoslav**.«

Kod bunjevačkih Hrvata Materice se čestitaju sljedećim riječima:

»Faljen Isus, gazdarice,
čestitam Vam Materice!
Ja sam došo priko mora,
da mi date malo ora.
Snašla me je strašna muka,
da mi date i jabuka.
Vidio sam i ovaca,
da mi date i novaca.
Napolju je zdravo zima,
molim jednu čašu vina!«

Nakon čestitke gazdarica odgovara: »Navike faljen bio! Fala, živi i zdravi bili!«

Sveta Luca i Božić

U utorak, 13. prosinca, je blagdan Svete Lucije, kada se po hrvatskim narodnim običajima sije žito, a teta Liza dijeli s nama sjećanja i o njemu:

»Kad će doć Sveta Luca, mama nas pošalje na tavan da skinemo žito, pa manja dica onda poizvlače travu, kukolje, a krupnije i lipče žito mama opere, pokiseli ujutru i do doveče tako stoji u vodi. Onda se odlije ta voda i vlažnim krpama se pokrije već se svaki dan ujutru i uveče samo malo popraska vodom, a do Badnjeg dana lipo izraste mlado žito. Danas to žito sijem u male plastične posude jel šolje, a kadgod smo ga sijali u porcelanske posude, koje su služile samo za tu priliku. Inače, štogod žita posijem i malo prija Sv. Luce, što će mi bit za groblje za Oce jel dva-tri dana prid Badnji dan. To mlado žito, što je simbol života, meće se pod božićnu granu«.

Za Svetu Lucu su se vezivali još neki narodni običaji:

»Sveta Luca se smatrala ženskim svecem. Onda se nije smilo šit, prat, žuljat na pralju u kortu, to je bio težak poso. Obično se taj dan zakuvavalo tisto na zlatnu čorbu od kokoške, morkače il pivca, siklo se mamuzom da budu lipe kockice, što će bit za prvi dan Božića. Tog dana se nije smilo

ništa uzajmit, jel se kazalo da se na Sv. Lucu iz kuće ništa ne triba davat, a to važi i za Badnji dan«, kaže Jelisaveta, a prisjeća se i proslave Božića na salašu:

»Za Božić je kod nas bilo jako svečano. Onda se još nosila slama unutra. Mama što je pripremala za večeru, to je svima nama bilo jako lipo. Znala je pivat sve božićne pisme pa smo i mi s njom pivali. Prid večeru se zajednički molilo, otac je bio prvi koji se prikrstio, i svi zajedno smo se pomolili. Za večeru se io gra s maslom, onda nije bilo ribe ko danas, već tisto s makom, tisto sa sirom, kompot od suvi šljiva. Kad smo imali vinograd, ostavljalo se grožđe pa se i ono uduncovalo – odsiće se s čokota grožđe tako s granom, to se zvalo evenka, koja se digla na tavan i to se za Badnje veče skine doli i ide se ko da s loze bereš grožđe. Bilo je i slatkog vina. Uveče su bile vašange, to se tako malo nakomedijaju, al mi nismo tako išli, više su kod nas dolazili«.

O životu na rodnom salašu

Jelisaveta Kujundžić rođena je 1938. godine, a na svom rodnom salašu živjela je sa svojim suprugom do njegove smrti, 2001. godine, kada se seli u Suboticu. No, i danas se vrlo rado vraća mislima u svoje djetinjstvo.

»Živili smo u slogi. Otac, koji je bio zemljoradnik, bio je glava kuće, staro se da uvijek ima i ruva i kruva. Teško je bilo posli rata, al vrremenom se to razvijalo, dalo se zaradit, al svi su morali radit, i mali i veliki, ko je šta mogo. Mi starije sestre smo pomagali mami dok dica nisu poodrasla. Pošto nas je bilo toliko dice, išla sam na tečaj za šivenje da naučim šit raznu garderobu. Imali smo majkinu mašinu i ja sam šila na njoj svima, a onda malo još i komšiluku i rodbini pa je došo i koji dinarčić za to. Starija sestra je radila s ocom, sve poslove na zemlji je znala, a mlađa sestra je više radila oko josaga«, priča teta Liza.

Nedjeljom se išlo u crkvu, a za blagdane, svece i godove odlazilo se u varoš.

»Svake nedilje se išlo u crkvu, a onda prid užnu tata pita nas starije kako je bilo evanđelje. Onda mi muc-muc, jedna kaže jedno, druga drugo, znali smo štogod kazat, al nama koje smo bile velike nije bila baš tako pamet tamo da slušamo sve, mi smo gledale u naše drugarice, komšince, al eto štogod smo i zapantile. U varoš smo išli s roditeljima za velike blagdane (na Velik petak u Staru crkvu, na Kalvariju...) i svece (na Svi svete na groblje), a kad smo bile divojke, išle smo same kad su bili godovi – na Cvitnu nedilju smo išle u crkvu, na Korzu, al nismo išle na zabave, onda na Markovo, Bršančevo, Dove, na Veliku Gospojinu. Kad smo išle same, išle smo seljačkim kolima i obično je moja sestra **Janja** dekala, a mama nam je za ispod nogu, kad je bila zima, ugrijala ciglje i ognile smo se opaklijama. Sićam se da smo jedared na Tri Kralja pišće išle do varoši nas pet-šest divojaka iz šora. Svečano ruvo koje smo oblačile bilo je kod očeve mame u varoši (svako je imo svoj orman) i ona nije dala da se ono odnese na salaš. Tako da smo se mi oblačile kod majke«, završava svoju priču Jelisaveta Liza Kujundžić kojoj, kao i svoj ženskoj čeljadi koja slavi, čestitamo predstojeći blagdan – Materice.

I. Petrekanić Sič

MEININTO

2

GODIŠNJI KONCERT
IZVOĐAČKOG ANSAMBLA
HKC "BUNJEVAČKO KOLO"

12.12. i

13.12. 2022.

20 SATI

Velika dvorana centra

Cijena ulaznica: 400 din

Održan susret mladih u Beogradu

Upoznavanje i rast u vjeri

U dvorani pape Ivana XXIII. u *Marijanumu* održan je 1. prosinca prvi u nizu susreta mladih s prostora Beogradske nadbiskupije. Na susret se odazvalo desetak mladih koji su se za prvi puta međusobno upoznali i predstavili jedni drugima.

Okupljenima se obratio vlč. **Mihael Sokol**, ravnatelj Pastoralnog centra, rektor *Marijanuma* i župnik katedralne župe koji je u pozdravnim riječima izrazio dobrodošlicu svim mladima i pozvao ih da se okupljaju u kontinuitetu. Vlč. Sokol je rekao kako cilj ovih druženja treba biti druženje i rast u vjeri te da mladi prepoznaju *Marijanum* kao svoj dom u kojemu su uvijek dobrodošli.

Nakon upoznavanja uslijedio je film pod nazivom *Molokai: The Story of Father Damien*. Film je baziran na istinitim događajima i mladi su imali priliku kroz poučan prikaz života oca **Damjana** vidjeti što znači ljubav prema bližnjemu. Ovo je bio odličan početak adventa, jer je upravo ovo vrijeme kada se trebamo prisjetiti ljudi koji su u potrebi i biti im na raspolaganju.

Po završetku filma uslijedio je kratak razgovor o postupcima koje je otac Damjan činio tijekom svog života te se nekoliko minuta na tu temu razgovaralo s vlč. Mihaelom, a potom je uslijedilo druženje i konstruktivan razgovor među mladima. Bilo je riječi o daljnjim susretima, u kojem smje-

ru i kojom dinamikom će ići okupljanja te je tako svatko izložio što ga najviše interesira i koje teme bi voljeli da se pripreme za buduće susrete. Važno je da se mladi okupljaju i međusobno upoznaju kako bi uspjeli učvrstiti svoju vjeru u zajedništvu te razmjenjivati iskustva. Sljedeći susret je dogovoren za početak iduće godine, a do tada svi su pozvani sudjelovati na misama zornicama koje se održavaju svakoga jutra, osim nedjeljom, u 6 sati u katedrali Uznesenja Blažene Djevice Marije.

H. R.

KUDH *Bodrog*

Nastupi bodroških kraljica i bećara

Pjevačke skupine KUDH-a *Bodrog* bile su aktivne s nastupima protekloga tjedna. Njihova Ženska pjevačka skupina *Kraljice Bodroga* nastupila je na koncertu pučkih pjevačkih skupina *Srićna noć je prispila* u crkvi sv. Petra i Pavla u Topolju. Koncert je priređen kao posljednji u nizu događaja u povodu 300. obljetnice te crkve.

S druge strane, Muška pjevačka skupina *Bodroški bećari* sudjelovala je na koncertu u Ivankovcu, u povodu 10. obljetnice od osnutka tamnošnje MPS *Baje*.

H. R.

Sveti Nikola obišao vrtiće, škole...

Sudeći po fotografijama koje su stigle u našu redakciju, rekla bih da ste ove godine bili jako dobri, te da je sveti Nikola imao pune ruke posla. Obišao je sve škole i vrtiće u kojima se odvija cjelovita nastava na hrvatskom jeziku ili izučava predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Nije potrebno niti spominjati koliko je uzbuđenja donio i ovaj 6. prosinac. Budući

da protekle dvije godine sveti Nikola zbog korone nije mogao u školu, on je obično samo ostavio darove, a ove godine je veliku većinu i osobno posjetio, te uzbuđenja i radosti nije manjkalo.

Oko darova svetom Nikoli je financijski pomoglo Hrvatsko nacionalno vijeće.

Ž. V.

Tavankut

Vrtić Marija Petković – Biser, Subotica

Đurđin

Plavna

OŠ Ivan Milutinović, Subotica

Vrtić Marija Petković – Sunčica (grupa pačići), Subotica

Vrtić Marija Petković – Sunčica, Subotica

Sonta

Bereg

OŠ Matko Vuković, Subotica

Monoštor

Mala Bosna

Jaslice u vrtiću Marija Petković – Biser

Vrtić Petar Pan, Tavankut

Too Tóth optika

DR. TÓTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomesječnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Miro, 0036-30-288-93-33.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Izdaje se jednosoban stan na Proizvici u Subotici (42 kvm, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Prodaje se trobrazni plug (14 cola) obtač regent fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

GRAD SUBOTICA GRADSKA UPRAVA TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 45. a Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021)

o g l a š a v a

RANI JAVNI UVID POVODOM IZRADE PLANA DETALJNE REGULACIJE ZA DIO MZ »CENTAR II« U SUBOTICI

Odluka o izradi navedenog plana je objavljena u *Službenom listu Grada Subotice*, broj 27/2022.

Rani javni uvid bit će održan u trajanju od 15 dana, od 12. do 26. prosinca 2022. godine, radnim danima od 8 do 12 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204.

Tajništvo za građevinarstvo, kao nositelj izrade navedenog plana, organizira rani javni uvid u cilju upoznavanja javnosti s općim ciljevima i svrhom izrade navedenog plana, mogućim rješenjima za razvoj prostornih cjelina, mogućim rješenjima za urbanu obnovu, kao i efektima planiranja.

Pozivaju se tijela, organizacije i javna poduzeća koji su ovlašteni utvrđivati uvjete za zaštitu i uređenje prostora i izgradnju objekata da daju mišljenje u pogledu uvjeta i neophodnog opsega i stupnja procjene utjecaja na životni okoliš.

Pravne i fizičke osobe mogu dostaviti primjedbe i sugestije u pisanoj formi Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), Trg slobode 1, od 12. do 26. prosinca 2022. godine.

Primjedbe i sugestije pravnih i fizičkih osoba koje evidentira nositelj izrade mogu utjecati na planska rješenja.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 13. 12. 2022.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTI te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sati i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Sve po zaslugama

Pobrkana egzotika

Možete putovati gdje god želite, seliti se, mijenjati države, gradove i kontinente, ali nećete napustiti sebe i svoje probleme, no srećom ni svoje lijepe trenutke. Je li tako i u životu kada sve pustimo i otpustimo, još ne mogu reći. Razmišljam o tome kako često kažemo da nam je život posložio neke stvari, a nisam sigurna možemo li to zahvaliti ili okriviti, samo spletom okolnosti ili mi sami snosimo najveće zasluge. To je kao kada se pri donošenju odluke posavjetujete sa susjedima i nitko vam se ne želi miješati, niti može donijeti odluku umjesto vas, ali ipak postoji značaj same odluke. Naravno, zasluge su samo vaše. Kao i odgovornost, uostalom.

Egzotični popis

U svakom slučaju, gdje god bili, što god radili, kamo god pobjegli ili kamo god putovali, sve vaše ide s vama. Ponekad se distanca ublaži, ali sve je uvijek tu i dio je tebe.

Sad kad smo to utvrdili, možemo pakirati kofere i krenuti na dalek put. Prošlo je dosta vremena otkako sam vrtila neku egzotičnu destinaciju, pa pozivam sve da mi se pridruže. Zapravo, taj pojam egzotika je malo nejasan, ali recimo da je za sve nas egzotika destinacija koja ima puno tirkiza, lijepu klimu, nezaboravne krajolike i bajkovita prostranstva. Skoro sam naišla na primamljiv popis, pa 'ajmo ga isprobati.

Različiti pristupi

Priču o Bavarskoj počinjem samo zato što me iznenadilo njezino prisustvo na ovoj listi. Nisam imala pojma da Njemačka ima što ponuditi. Ali iznenadila sam se i kad sam biciklirala Njemačkom i zaljubila se u njenu prirodu, pa zašto bih je ovdje zanemarila? Bavarska je ušla u egzotično društvo sa svojim malim kolibama smještenim nadomak umirujućih vodenih tijela kao što su jezera Obersee.

Nakon opuštanja u mirnim vodama, selimo se na destinaciju koja zove na zabave. Zapravo, ovaj najmanji otok u Kolumbiji, koji je i najstariji Nacionalni park, ima plaže koje oduzimaju dah i pune srce toplinom i uzbuđenjem. Otok nosi naziv Crab Cay National Park i idealno je mjesto za organiziranje zabava bilo koje vrste.

Kakva bi ovo egzotika bila bez Havaja. Surferska nacija Havaji Oahu je najveći havajski otok, s nevjerojatnim oblicima prirode koji oduzimaju dah. Od stijene u obliku srca na Mauiju do Halona otvora u Oahuu ovaj otočki grad je idealan za sve vrste odmora s prelijepim dolinama, plažama i zaljevima.

Po svojoj neobičnosti posebno se izdvaja i predivni grad Kankun u Meksiku. Smješten u Karipskom moru, ovaj grad je najčuveniji po svom konceptu očuvanja morskog života. A posebno mjesto u cijelom tom konceptu zauzima podvodni muzej Musa koji predstavlja pet stotina podvodnih statua i nalazi se pored Mančones grebena. Još magičnije u cijeloj priči je što se sve ovo može vidjeti i doživjeti jedino ronjenjem u dubine mora.

Lista koja nema za svakoga po nešto i nije neka lista. Tako i ja u ovu ubacujem nešto za one koji više vole uživati u izgrađenim objektima i ostavljam nas sve još malo u Meksiku. Destinacija se zove Secrets Huatulco resort. S granicom na obali Tihog oceana, ovo odmaralište ima 36 plaža i devet zaljeva. Spa odmarališta i privatni bazeni s pogledom na ocean i horizont samo su djelić ugođaja za neko romantično putovanje.

Za kraj ovih pobrajanja, ali ne svih egzotičnih destinacija koje bih izdvojila da ima više prostora, ostavljamo destinaciju u Europi. Riječ je o jednoj neprikosnovenoj ljepoti. Tropska klima koja krase ovu destinaciju ne čini je niti toplom niti hladnom nego idealnom za bilo koje doba godine. Možda mnogi dobro pogađaju, radi se o uvijek savršenoj Francuskoj rivijeri.

Do nekih novih egzotičnih destinacija na nama je da našu unutrašnjost učinimo toliko egzotičnom da joj nika da ne bismo odoljeli.

Gorana Koporan

Tri obrane penala vratara Livakovića

Hrvatska u četvrtfinalu

Prvo 90 minuta rovdoske borbe i stizanja minusa od jednog gola (**Meaeda** u 43. minuti prvoga poluvremena), te izjednačujućeg gola **Ivana Perišića** u 55. minuti nastavka, Hrvatska je hrabro odigrala i dodatnih pola sata produžetaka. Golova nije bilo, a onda se pristupilo izvođenju penala. Scenarij već viđen prije četiri godine u Rusiji (osmina finala protiv Danske). I ponovno je vratar Hrvatske obranio tri protivnička udarca s 11 metara. Prošloga puta **Danijel Subašić**, a sada **Dominik Livaković**. Hrvatska je, ponovno, u četvrtfinalu Svjetskoga prvenstva.

Susret zrelosti

Pomalo iznenađujuće, izbornik **Zlatko Dalić** izveo je djelomice izmijenjenu postavu u odnosu na jedanaestoricu koja su započela, do tada, najteži susret na ovom SP-u, odlučujući u skupini protiv Belgije (0:0). Umjesto nespremnog **Borne Sose** na poziciji lijevog bočnog startao je **Borna Barišić**, dok je na špiči **Marka Livaju** smijenio **Bruno Petković**. Bilo je nekoliko polušansi za *vatrene* u prvih 45 minuta regularnog dijela ovoga teškoga susreta u kojem više nije bilo popravnoga, a onda je minutu prije kraja poluvremena uslijedio hladan japanski tuš. Hrvatska

je primila gol poslije prijekida, što joj se već dugo nije dogodilo, ali ni rezultatski minus s kojim su otišli na odmor nije ih obeshrabrio. Što ih je točno savjetovao izbornik Dalić vjerojatno nikada nećemo saznati (tajne nikada ne izlaze iz svlačionice), ali da ih je obodrio i skrenuo im pažnju na njihovu nespornu igračku kvalitetu, to je sigurno. A kada su izašli na nastavak ovog susreta osmine finala pokazali su ono najvažnije. Igračku zrelost... I ubrzo to dokazali izjednačujućim pogotkom nakon samo deset minuta igre u nastavku.

Ali nisu samo hrvatski nogometaši pokazali nogometnu zrelost, na najbolji način je to demonstrirao i stručni stožer na čelu s izbornikom Dalićem. Jer malo bi nogomernih trenera u vrlo delikatnoj rezultatskoj situaciji (1:1) s terena povuklo najboljeg igrača i kapetana (**Luka Modrić**) i glavnu radilicu (**Mateo Kovačić**) u 98. minutu (prvi produžetak). Tek nešto kasnije (106.) i Ivana Perišića, strijelca izjednačujućeg gola i neumornog trkača na obje polovice terena. Odlučio i pogodio, kako bi se to u Hrvatskoj reklo, »u sridu«. U igru su ušle dostojne zamjene i prirodni nasljednici hrvatske reprezentativne budućnosti: **Lovro Majer** i **Nikola Vlašić**, te **Mislav Oršić**. Ante Budimira, koji je u 62. minuti smijenio Petkovića, u 106. minuti je zamijenio Marko Livaja. Hrvatska je osvježena igračkim

promjenama na svim važnim pozicijama izdržala pritisak silovitih i nadasve borbenih Japanaca, te dočekala svojih pet minuta odnosno izvođenje po pet penala za petog putnika u četvrtfinale.

Hrvatska vratarska čarolija

Četiri godine nakon Rusije 2018. i dalje se preporučavaju »penal obrane« Subašića protiv Danske i Rusije, ali od 5. prosinca će se pričati i o vratarskoj čaroliji Dominika Livakovića u penal ruletu protiv Japana. Nikada prije niti jedan vratar nije uhvatio prva dva penala protivniku, a s tri obrane se pridružio **Ricardu** (Portugal) i Subašiću (Hrvatska) u povijesti svjetskih prvenstava. Vratar *Di-nama* iz Zagreba očarao je japanske izvođače penala

(**Minamino, Mitoma i Yoshida**), a svim hrvatskim navijačima diljem planeta darivao nevjerojatnu hrvatsku vratarsku čaroliju. Zahvaljujući njoj *vatreni* su ponovno u četvrtfinalu Svjetskog prvenstva i imaju treći najbolji rezultat (nakon srebra 2018. i bronce 1998.) u povijesti hrvatskog reprezentativnog nogometa na Svjetskim prvenstvima. Za Hrvatsku su s bijele točke prvi bili sigurni Nikola Vlašić, **Marcelo Brozović**, onda je Marko Livaja pogodio stativu, a kada je **Mario Pašalić** zabio odlučujući penal, slavlju nije bilo kraja... Na tribinama, trgovima, kafićima, kućama, stanovima... gorjelo je srce vatreno!

Hrvatska – Japan 1:1, nakon penala 4:2

Stadion Al Janoub (Al Wakrah), sudac Elfath (SAD), gledatelja: 42.523

D. P.

POGLED S TRIBINA

Ivan Perišić

Izjednačujućim pogotkom protiv Japana napadač Hrvatske nogometne reprezentacije Ivan Perišić je definitivno ušao u povijest svjetskih prvenstava kao jedan od rijetkih koji je uspio postići barem gol na tri SP-a. Prvi puta mu je to uspjelo u Brazilu 2014. kada je postigao 2 (Kamerun, Meksiko), potom u Rusiji 3 (Island, Engleska, Francuska) i dosad u Kataru 1 (Japan). Ukupno je to velikih 6 golova na najvećoj svjetskoj nogometnoj smotri. Dodamo li tome kako je **Perija** postigao i 4 gola na europskim prvenstvima: Francuska 2016. – 2 gola (Češka i Španjolska) i Europa 2020. – 2 gola (Češka i Škotska). Sve kada se sabere dobijamo fantastičnu brojku od 10 golova na velikim natjecanjima čime je preskočio **Davora Sukera** s 9 golova. Nemojmo zaboraviti kako Perišić ima

»tek« 33 godine i mogućnost još nastupa za reprezentaciju Hrvatske. U 119 nastupa upisao je 32 pogotka.

Ivan Perišić je rođen 2. veljače 1989. godine u Splitu, gdje je sa 17 godina bio ponajbolji junior *Hajduka*. Zarna je otišao u inozemstvo ne upisavši niti jedan seniorski nastup za prvu momčad matičnog kluba. Slijedi prvi profesionalni ugovor u *Sochauxu* (Francuska), a potom nastupi za sljedeće klubove: *Roeselare* (Belgija, posudba), *Club Brugge* (Belgija), *Borussia Dortmund*, *Wolfsburg* (Njemačka), *Inter* (Italija), *Bayern* (Njemačka) i *Tottenham* (Engleska). Za Hrvatsku je debitirao protiv Gruzije 2011. godine kada je kao pričuva ušao u igru umjesto **Ivana Rakitića**.

Osvojeni naslovi: *Borussia* – Bundesliga i Kup Njemačke 2011./12., *Wolfsburg* – Kup Njemačke 2014./15., *Bayern* – Bundesliga, Kup Njemačke i Liga prvaka 2019./20., *Inter* – Serie A 2020./21., Kup Italije 2021./22., Hrvatska – srebro na SP u Rusiji 2018.

D. P.

Disnotor

Jeto skockali se mi varošćani da opravimo disnotor i prelo kod naše stari teta u Žedniku, jel sva su muška čeljad pomrla. Ajd na vašut kupit bilitu za me i moju čeljad. Začas ajzlibanom stigli do Žednika. Tamo nas dočekao šogor Ante s aptikama upregnutim njegovim vrancima, pa dicu zapakovali u opakliju od šest pola i nema zime. Konji priko nas bacaje blato iz njevi žabica, u kas, priko Bečar atara na salaš.

Šogor Ante imo u maloj cipki rakije šljivove, da se zagrijemo i začas, u jednom kasu, stigli na mrginj salaša, priko ledine, upravo prid košaru. Oma ispregli konje osapunane od kasanja, a tete nas ruže što smo tako furtom dekalili te vrance. Oma mi u malu kuću. Tete dočekale drage goste za disnotor i prelo. Izljubile dicu. Kad smo se prisvukli, došli rodovi iz šora, jel čitav šor su rodovi, da pomognu kod vaćanja svinčeta. Triba vaćat krv, jel ako ne uvatimo dosta krvi kake bi bile krvavice? Al prija tog mora se potegniti malo rakijice jel nije dobro zaklat dok se ne nazdravi. Ta nazdravili smo mi više puta.

Ja ko ezermešter naoštrio nož, pa ajd vaćat svinje. Uvatili te što smo mislili zaklat i navaćali dosta krvi za krvavice. Danas se pali butanom, al prija se palilo slamom. Slama bi se razastrla oko svinčeta pa zapalila da gori plavo. Svinče se privrće da sa svi strana koža bude dosta spečena. Posli paljenja smo oprali svinče. Malo-malo pa zviznemo po koju rakiju da se zagrijemo od ciće zime, brez sniga. Oma sam počo raspravljat svinče, al s leđa, kako su naši stari raspravljali, da slanina ostane lipa. Iskomado sam sve meso, jel ezermešter brzo radi. Vide tete da se ne bi navaćali rakije, viču: »Ručak je na astalu, ima lanske divenice, kuvanog krumpira, mladog sira«. Ta ko kaže da mi nemamo adet. A prijak ručka smo molili Boga. Onda esapim da je ovo naše malo bolje i gospocko. Svršili s malom užnom. Meso slaninu za ostavljanje se isiklo, mlić meso kojeg imade zadosta. Samlili s mašinom dvanajskom, pa izmišali s paprikom, biberom, soljom i dodali mliveni bili luk koji daje divenici posebnu sagu. Ženski svit, dok smo mi ovo radili, dobro oprali criva, tanka i debela. U adetu bunjevački Rvata je da se prva divenica što se nadije metne oko vrata ezermašteru, da se vidi dužina divenice koja će visit na vrljiki dok se budu pušile i sušile pod odžakom. Tu prvu divenicu oma se metnilo da

Piše: Ivan Tumbas

se peče za koštolaš, dok drugu, koja bude nika manja, u obaru da se oma mož probat. Kad je divenica pečena, tete zovu na koštolaš, onako s nogu.

Al ne mož bit ništa brez fanaka koji imadu lipu bilu plašu po sridi.

Ženska čeljad unutra nadvaju krvavice koje su isickale na sitne komadiće, pa kad se siće mož gledit u lipe komadiće mesa, a isto tako i u čvarklinu. Donela teta skuvanu žigaricu da sameljemo za paštetu i rižašku koju uvik pravimo. Dok radimo bila je i mala užna i vina kadarke koštati iz oni naši kadgodašnji čaša, jel iz ti se čovik ne mož napit pa ne znat šta divani. Jedna od ženski čeljadi metnila mast da se topi, a oma su zamrišile žmare. Šunke i pole slanine smo ostavili u prisolje. Tako se približavamo užni. A na astalu dugačkom za tušta čeljadi su divenice, krvavice, ciganj pečenje, a nije užna ako nema ni friške čorbe, kiselog kupusa, a naposlitku vrućeg prsnaca. Dica su dobila ist na malom astalu nuz banak parasnike peći. Naužnali smo se pa ajd da svršimo sve oko disnotora jel sad će mrak pa se mora i namirivat josag.

Posli svi zajedno na prelo koje tete prave. A na prelu sve lipo i čisto u čistoj sobi koju su podmazali krečom još jesenas. Dica u čistoj sobi sve podigli pra od prikošeđivanja na razmetnutoj slami i vike velike dragosti, teta samo kaže »dico, pazite na granu da se ne svaljuška, sa šamedle«. Muški svit sio da se kartaje filka u pet, dok druga banda duraka. Nazdravljamo kadarkom sve češće. Žene u njevu pripovitku, smiju se od radosti i dičije dreke, majke stare predu vunicu jel će štrikat čorapa i kojičega, dica graje. Salaš skoro sam da prodivani od dragosti i miline. Večera prava disnotorska, friški fanki s pekmezom, el s pra šećerom, a ko voli ima i prsnaca. Ta ima I štogod boljeg na ovom svitu i ko nam mož ovaj adet uzet, čeljadi moja? Ta vrimena dica pamte cilog života, uspomene na disnotor osta, koja se divani dan-danas.

Mudrolije

- * Svatko se treba držati svoje staze, ne skretati na tuđu. Ne znam, doduše, koja je staza moja, ali znam koja nije.
- * I reče vuk ovcima: »Čim me izaberete za vođu, postat ću vegetarijanac«.
- * Sasvim neprimjetno nas uništava sve ono o čemu malo govorimo, a o čemu mnogo mislimo.

Vicevi, šale...

Šest piva, dvije kutije cigara i kila brašna 1.406 dinara.

Sad sam kupio brašno i nikad više!

— Dobar dan, Jelena je iz banke u svezi Vašeg...

— Prestanite, zovete već deseti put, ja sam oženjen čovjek i žena mi je ljubomorna!

Rič po rič

»Spin«

Piše: Željko Šeremešić

Ušunjale se baka Janja i druge da je nisam ni čuo. Posljednji put kad su ko bižale od onog crnog pantera sam' kapiju što nisu srušile. Ka' sam unison, baka Janja već započela divan: »E, sade da Vam kažem šta nam se desilo, čeljadi. Možda će sam' naš Marin razumit šta oću kazat«. Vidim svi bilo gleda, a bome i ja. »E, čeljadi, desio nam se 'spin'. I to baš onaki. Podmislili nam 'spin' i sade se mi s njim bakkemo. A možda i ne b' morali.« Ni ona ni završila, a strina Evča istrčala sva važna: »Ta šta ti to 'spin', baka Janjo, kaka ti to putvarija? Jel se to jide, jel pije, jel se u to gleda? Jel se sluša, jel šta god drugo?«. Ka' ju baka Janja prisikla pogledom, ko da j' znala koja će prva istrkat pa će: »E, Evča, Evča... pa ti se barem baviš politikom, ti b' tribala znat šata j' 'spin' jel kako sade kažu moderno 'spinovanje'«. Strina Evča digla frnjokalicu pa isključila. »To Vam je, čeljadi moja, kad nam kažu na televizije, radiju jel novina da se šta god desilo jel će se šta god desit pa mi onda sam' otom slušamo, otom študiramo. Ta zaboravimo na sve nevolje što su nas do sade pritiskale. A jel istina što su nam podmetnili da slušamo jel gledimo to ispadne da ni dragi Bog ne zna«, Baka Janja će. Smuvala se strina Evča, gleda u sve redom pa pita baka Janju šta su nam to podmislili da slušamo jel gledimo, kaka su nam to »spin« podmetnili. »Eto, Evča moja draga, podmislili nam crnog pantera. Kobojage pobigo od nikud, ta ko da j' s neba spo i sad se tu okolo šeće, a narod uvatio stra. Sa' j' vamo, sa' j' tamo. Pa sad su ga ko naslikali. Pa sa' j' i požio kakog keru jel šta li već. Eto putuje kroz atare, sad ga ima sad ga nema«, baka Janja će. Strina Evča ko iz puške: »Triba virovat što se divani na televizije jel radijonu. Ta vlast se brine da j' to sve istina i ništa nikad ne sakriva«. Bome baka Manda skočila ko oparita: »Evča, pa danaske malo komu mož virovat. Kadgod se prošudiram pa sama sebe ne virujem. Što j' bilo sinoćke ujutro nije. Kako crno virovanje. Ta da mi kadgod bila ova pamet malo bi ja komu virovala«. »Jeste, jeste imaš pravo, Mando. I ja ka' sam postala divojka divanili su mi jednako da ču ja izbirnit čoveka. Kaki je mene dobar i lip. I tako sam živila sritna, gledala, gibicovala, kad ono jedanput sam došli stari kumovi prosit. Ja se mislim došli stariju sestru, kad ono mene. Ta isprosilli mi, nisam se ni okrenila. Ni na viru nisam stigla otić. Što b' rekli: ni pobić mi nisu dali. Ja virovala da ču otić za Marina, i svi divanili. Kaki je to bio 'spin'. Dok sam ja virovala, šacovo mi Joza pa ošla dok si rekla britva za Jozu«, na sve će Baka Marica. Baka Tonka će sva smuvala ko uvijek: »Eto i kod nas je u kuće bio taj 'spin' kokanda. Cilo vrime divanili da naš Marko odviše dobro uči. Svi se radovali. Kad ono niki dan istrisali Marka iz škole. Triput kažu buktovo. Ko ni se znalo«. Gleda mi baka Janja, a ja ču iz ko iz puške: »Najvažnije je znat jel triba virovat svojoj glavi jel tom 'spinu'«.

U NEKOLIKO SLIKA

Godišnji koncert
HGU-a *Festival bunjevački pisama*

Doboš torta

(na monoštorski način)

Prvu doboš tortu napravio je prije skoro 140 godina mađarski slastičar **József Dobos**. Ideja mu je bila pripremiti tortu koja se može dugo čuvati, jer u to vrijeme nisu postojali hladnjaci u kojima bi se slastice mogle duže očuvati.

Tako je nastala jedna od najboljih mađarskih torti, a posebnost joj daju sklad kora, čokoladnog fila i karameliziranog šećera.

Ovu čuvenu slasticu Dobos je pripremio za Nacionalnu izložbu 1885. godine i nazvao je po sebi. Legenda kaže da su na toj izložbi doboš tortu prvi probali car **Franz Jozef** i carica **Elizabeta**.

Od tada je nastalo oko 120 recepata za doboš tortu, a onaj originalni tvorca doboš torte čuva se u Udruženju slastičara Budimpešte.

Jedan od brojnih recepata stigao je i do Monoštora, gdje se doboš torta toliko odomaćila da se bez nje ne može zamisliti nijedna ozbiljnija proslava.

Koliko je doboš torta nezaobilazna slastica u Monoštoru svjedoči i **Ana Forgić**, Sončanka udana u Monoštor.

»Kada sam odlučila da ću se baviti izradom torti, prvo što su me pitali bilo je znam li praviti doboš tortu, jer ako ne znam bolje da ni ne krećem u taj posao. A nisam znala, jer se u Sonti ne priprema doboš torta, ne na način na koji se to radi u Monoštoru«, priča Ana.

Nije znala, ali je naučila od drugih žena u selu i, kako kaže, sve one rade po istom receptu, ali torte su različite.

Koliko je do sada napravila ovih torti Ana je odavno prestala računati, ali izdvaja jednu koju je kušao čak i mađarski premijer **Viktor Orbán**.

Sastojci:

30 jaja
kilogram šećera
300 grama kvalitetne crne čokolade
3 margarina
brašno
malo praška za pecivo
malo soli

Priprema:

Za kore je potrebno 15 jaja. Odvojiti žumanjca i bjelanca u dvije posude. U bjelanca dodati malo soli i mutiti mikserom. Dodati šećer, 15 uz vrh punih jušnih žlica i mutiti dalje mikserom. U ulupana bjelanca i šećer dodaju se žumanjca, polako, uz neprestano mućenje mikserom. Zatim se dodaje 15 uz vrh punih jušnih žlica brašna, malo praška za pecivo i miješa lopaticom. Ukoliko bi se to radilo mikserom, izašao bi zrak i smjesa ne bi bila dobra.

Od ovako pripremljene smjese peče se 12 tankih, okruglih kora, u plehu na papiru za pečenje. Na oko 200 stupnjeva kore se peku najviše pet minuta.

Može se odmah napraviti smjesa od svih 15 jaja ili od po pet jaja, vodeći računa da na svakih pet jaja ide pet jušnih žlica šećera i brašna i da mora biti 12 kora.

Za fil je također potrebno 15 jaja. U jaja se doda 30 punih jušnih žlica šećera. Jaja i šećer prvo se malo mute mikserom, a onda kuhaju na pari također uz mućenje mikserom (oko 10-15 minuta), a zatim miješanje kuha-

čom. Voditi računa da voda ispod posude ne ključa previše. Jaja i šećer treba kuhati oko 30 minuta. Treba procijeniti kada je fil dovoljno ukuhan. Ne smije biti rijedak, a ni previše ukuhan.

U topao fil koji je još iznad posude s vodom doda se 300 grama izlomljene čokolade, kada se čokolada sasvim otopi skida se i ostavlja na hladno.

Do tada pripremiti tri margarina na sobnu temperaturu.

U posudu za mućenje staviti tri margarina i malo fila (također ohlađenog na sobnu temperaturu) i mutiti mikserom. Umućeni margarin dodati u fil i sve dobro izmutiti mikserom.

Svaku koru tanko premazati filom, vodeći računa da fila ostane za premazivanje torte i ukrašavanje.

Filom se premazuje 11 kora, 12. kora ne stavlja se na tortu već se ostavlja sa strane na stol ili neku drugu ravnu površinu.

U posudi otopiti oko 300 grama šećera, a kada se šećer otopi dodati parče margarina. Topao šećer sipati preko kore koja je odložena sa strane i nožem namazanim margarinom rezati šećer i koru kao kada se režu komadi torte.

Najbolje je koristiti plastični kalup, pa poseban široki nož, ali može poslužiti i veliki kuhinjski nož.

Kada se šećer na kori prohladi, stavlja se i posljednja kora na tortu, a onda preostaje još samo ukrašavanje.

Filom koji je sačuvan za to torta se namaže okolo, i onda se još špricom za ukrašavanje ukrase gornji i donji dio torte.

KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22

VOJVOĐANSKA BANKA

AD MS FIL. SUBOTICA

IBAN: RS35325960160000218862

NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU »Hrvatska riječ«,

Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
 - 6 meseci po 1 dinar ili
 - 12 meseci sa 50% popusta

Astra
Telekom

011 44 22 009

20 GODINA OD IZBORA I. SAZIVA HNV-A

*Svečana akademija
proslave praznika hrvatske zajednice –
Dana izbora I. saziva
Hrvatskog nacionalnog vijeća
u Republici Srbiji*

**15. XII. 2022.
Velika vijećnica
Gradske kuće u Subotici,
s početkom u 18 sati**

*U okviru akademije HNV dodjeljuje priznanja za društveni rad,
doprinos obrazovanju i hrvatskoj kulturi za 2022. godinu*

